Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 20 גראשען

היינט 8 זייטען.

נייער פאלקסבלאט

אומפארטייאישע פאליטיש-געזעלשאפטליכע טאג-צייטונג

Nr. 99/1699 | Łódź, Niedziela 28 kwietnia 1929 r. | זיבעטער יאהרגאנג | לאדז, זונטאג יח ניסן תרפ"ט | Nr 99/1699

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 24-71. | אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פיעטריקאווער 21, טעל. 24-71

כשר לפסח | די בעוואוסטע — יודישע —

שאקאלאדען-פאבריק „ZŁOTY RAJ" | כשר לפסח

מאכט בעקאנט איהרע געעהרטע קונדשאפט, אז צום פסח איז זי פערזעהען מיט א רייכען אויסוואהל פון פערשידענע איצטיגען שאקאלאד און קארמעלען כשר לפסח אפילו למהדרין מן המהדרין.

בעמערקונג: אלעס ווערט אויסגעארבייט בהכשר גמור אונטער דער השגחה פון אנשים כשרים ונאמנים.

אונזערע פערקויפס-שטעלען: ווסכאדניא 50, זאוואדזקא 11, צעגעלניאנא 26

גאנץ לאדז האט זיך שוין איבערצייגט

אז די ערשטע ביליגסטע קוועלע פון אלערארט

קאסמעטישע ארטיקלען

אין נור | אין נור

Perfumerja S. BUCHWAJC, Piotrkowska 22, tel. 31-43

בעמערקונג: יעדער קויפער בעקומט GRATIS 1 פלאקאן פערפום און 1 שטיקעל זייף PULS

צענטראלער יודישער האנדווערקער-פערבאנד

אין לאדז, פאלודניאווא 4.

אכטונג האנדווערקער!

היינט, זונטאג, ד. 28 ד. ח. דעם 2. טאג חול-המועד, פינקטליך 7 אווענד, קומט פאר אין לאקאל פון פערבאנד (פאלודניאווא 4)

א בעריכטס-מיטינג

פון אונזערע פארשטעהער אין די זעלבסטפערוואלטונגס-ארגאנען

מיט דער בעטייליגונג פון די ה"ה ראטמאן מ. פיין (שטאט-ראט), דאקטאר ר. האפמאן (גמינע), ראטמאן מ. ד. הערשקאוויטש (קראנקען-קאסע) א. א. וו.

די פערוואלטונג.

Dr. ADAM

GROSGLIK

Al Kościuszki 27

tel. 51-78,

הוים- און העגערישע קראנקהייטען און ליכטהייל-אינסט.

נעהמט אן פון 4—7 אין אווענד.

צו פערדינגען

א בערשטקלאסיג וואוינונג פון 1 שטוב מיט א קיך אויף זגערזשער גאס. צו ערפאהרען זגערזשער 21 אין טאבאק-געוועלב.

כשר לפסח | כשר לפסח

צו דער ג' קונדשאפט!

דערמיט מאך איך בעקאנט, אז אויפ'ן איצטיגען יום-טוב זענען מיינע געשעפטען פערזעהען

מיט די בעסטע און געשמאקפולסטע

געריכערטע פרישען

און סעלצער-ווארשט

ווי אויך סאלאמי-ווארשט

כשר לפסח!

ווי אויך טעגליך פרישען און געשמאקהאפטען אויפשניט און ווינער-ווארשטלעך

מיט אכטונג

ד. דיאמענט

לאדז, זאוואדזקא 9 | פיסטריקאווער 45 טעל. 48-09 | נאוואמיעסקא 24 " 49-42 | ווסכאדניא 50

בעמערקונג: אין יעדער פאבריק - אנגעלענהייט בעטע זיך צו ווענדען דלוגא 14

הזהרה!

דער ווילנער ראבינאט איז אונז מודיע, אז די קאנסערווען-פאבריקען

„אטלאנטיק" און „לאטאפאל"

וועלכע פערקויפען זייערע אויסארבייטונגען שפראטען, עהל א. א. פאר כשר לפסח און פעררופען זיך, אז זיי בעזיצען כלומרשט א הכשר פון אונז. דעריבער זענען מיר מזהיר, אז ס'איז חמץ גמור און מיר האבען קיין הכשר אויף דעם נישט ארויסגעגעבען.

דער לאדזער ראבינאט.

צו דער עפענטליכקייט!

אזוי ווי ס'האבען זיך בעוויזען וועקסלען מיט נאכגעמאכטע שטעמפלען

Jakób Brauner, Łódź, Szkolna 7

ווארען איך אלע סוחרים אזעלכע וועקסלען נישט צו נעהמען, ווייל איך שרייב קיין אייגענע קיינמאל נישט אויס, ביז מ'וועט זיך מיט מיר נישט פערשטענדיגען, אויב ס'איז מיין אונטערשריפט.

מיט אכטונג י. ברוינער, שקאלנא 7.

בעקאנטמאכונג.

מיר מאכען דערמיט בעקאנט, אז היינט, זונטאג, 6 א זייגער אווענד קומט פאר אין פעראיינס-לאקאל פון קליינהענדלער-פעראיין פיעטריקאווער 6, די

גרינדונגס-פערזאמלונג

פון דער באנק

אלע מיטגלידער און נישט מיטגלידער ווערען געבעטען פינקטליך צו ערשיינען.

בעמערקונג: די איינלאדונגען וועלכע זענען ארויסגעשיקט געווארען אויפ'ן 29 אפריל זענען גילטיג אויף היינט דעם 28-טען ד. ח.

די גרינדונגס-קאמיסיע.

האנדווערקער-פארייז, אגראדאווע 9

סעקציע שטעפער!

היינט, זונטאג, דעם 28-טען אפריל 1928, 8 אין אווענד קומט פאר א גרויסער ליטעראריש-

מוזיקאלישער טאנץ-אווענד

אין פראגראם: מאנאלאגען, איינאקטערס, קופלעטען אויסגעפיהרט דורך די בעסטע לאדזער ארטיסטישע קרעפטען.

טענץ ביז איז דער פריה

-- ערשטקלאסיגע מוזיק. --

רייכער בופעט! בילעטען צו בעקומען ביי דער קאסע.

פאלקס-אוניווערזיטעט

ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע.

היינט, זונטאג, 28/4, 8.30 אוו. קומט פאר אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע (צעגעלניאנא 4)

א פארלעזונג

א.ד.ט. „יציאת מצרים און די הגדה"

פרעלעגענט: רעד. י. אונגער

איינגאנג פריי!

Dr. med. J. LUBICZ

ORTOPEDA, Gdańska 28, tel. 41-46

קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער. איינענע פראצאוניע פון ווערטליכע ארטאפעדישע אפעראציעס, הי: הקלעדקעס אויף פלאטפוסען, קינדער ליכט ביס, נארסעמען א. ז. ה.

נעהמט אן פון 5—7 אין אווענד.

א געוועלב

מיט א וואוינונג

איבערצוגעבען אין צענטער פון גייערס מארק

צו ערפאהרען נאוואזארזשעווסקא 23 ביים הויז-ווערטער.

Dr. med. ALBERT GOTLIB

פיעטריקאווער 26, טעל. 50-77.

אקושער און ספעציאליסט פון פרויען-קראנקה.

נעהמט אן פון 4 ביז 7 אווענד. 4340

ווערקשטעל

פון לייסטען און ראהמען צו בילדער

J. KRĘŻLEWSKI i Z. ZAGAŃCZYK

Łódź, Gdańska 105.

נאך לאנגע און שווערע ליידען איז נעכטען געשטארבען אין עלטער פון 42 יאהר מיין ליבע פרוי, אונזער הייסגעליבטע מוטער, שוויגערמוטער, שוועגערין און טאנטע

נ"ע יענטע

פערבער

די לויה קומט פאר היינט, זונטאג, 12 בייטאג פון טרויער-הויז ווסכאדניא 23, וועגען וואס עס טיילען מיט אין גרויס צער

די טיפטרויערנדע הינטערבליבענע.

גרויסע ענטוואפנונגס=דיסקוסיע אויף דער פאַרבערייטונגס=קאָנפערענץ אין גענף

ג ע נ ף, 27. (אַטע) אויף דער היינטיגער זיצונג פון פאַרבערייטונגס-ענטוואָפנונגס-קאָנפערענץ האָט דער דייטשער דעלעגאַט גראַף בערנסדאָרף אָפּגעגעבען אַ פּרינציפּיעלע ערקלערונג וועגען דייטשען שטאַנדפּונקט אין דער ענטוואָפנונגס-פראַגע און האָט אויפגעפאָדערט די אַנטיילנעהמענדע מלוכות, אַז זיי זאָלען זיך אָפּען אַרויסזאָגען וועגען דער דאָזיגער פראַגע.

גראַף בערנסדאָרף האָט צוו. אַנד. געזאָגט:

דייטשלאַנד קען נאָר אין אַכט נעהמען אַזאַ קאָנווענץ, וועלכע קען ברענגען צו אָפּשאַפען די בעוואָפנונג. עס וואָלט געווען אומעגליך אַדורכצופיהרען אַ בעדייטענדע בעגרענצונג פון דער ענטוואָפנונג אויפ׳ן ים, ווען אויף דער יבשה זאָל אַלץ בלייבען ביים אַלטען. דער פערטרעטער פון אַמעריקאַ האָט אין זיין נעכטיגער רעדע אָנגעוויזען, האָט געזאָגט גראַף בערנסדאָרף, אַז ער איז גרייט זיך אָנצושליסען אָן דער מיינונג פון דער מעהרהייט פון יענע לענדער, ביי וועמען די בעוואָפענטע כוחות אויפ׳ן לאַנד שפּילען די הויפּט-ראָל. דייטשלאַנד קען זיך אָבער נישט אָנשליסען אין אַזאַ טעזע, וועלכע רעדט נאָר וועגען בעגרעניצען די בעוואָפנונג ביי די רעזערוועז און נישט פון אַקטיווען מיליטער. דאָס וואָלט צו גאָרנישט געברענגט. די לאָגישע קאָנסעקווענץ דאַרף זיין, אַז ס׳זאָל אָפּגעשאַפט ווערען דער סיסטעם פון אַלגעמיינעם מיליטער-דינסט-פליכט. אַזוי אַרום וועט פון זיך זעלבסט געלעזען ווערען די פראַגע פון בעגרעניצען די רעזערוועז פון מיליטער. דייטשלאַנד וואַרט אויף די ערקלערונגען פון די איבריגע רעגירונגען. דאָס וואָלט פיל פערשנעלערט און לייכטער געמאַכט די אַרבייט פון דער קאָנפערענץ.

ג ע נ ף, 27 (אַטע) נאָך דער רעדע פון גראַף בערנסדאָרף זענען געקומען אַ רייה אָפיציעלע ערקלערונגען. דער איטאַליענישער דעלעגאַט גענ. מאַריניעס האָט געזאָגט, אַז ער האָט נישט קיין אינסטרוקציעס פון זיין רעגירונג צו מאַכען וועלכע ס׳איז נייע פאָרשלאַגען.

דער סאָוויעטישער פאָרשטעהער ליטווינאָוו האָט ערקלערט, אַז די קאָנפערענץ מוז שוין איצט אָננעהמען דעצידירענדע בעשלוסען וועגען ענטוואָפנונג. אויך דער שוועדישער פאָרשטעהער האָט אויסגעדריקט די האָפנונג, אַז די גרויסע מלוכות וועלען איצט מאַכען זייערע פאָרשלאַגען. ביים סוף פון דער זיצונג האָט ליטווינאָוו פאָרגעלעגט, אַז דער פאָרזיצענדער זאָל אָפּשטימען די פראַגע וועגען די בעגרענצונגען פון די רעזערוועז פון די מיליטער-כוחות. דער פאָרזיצענדער האָט אָבער די פראַגע נישט געוואָלט שטעלען צו אָפּשטימונג.

רעדוצירען די אויסגאַבען אין די מלוכה-אַמטען

פעראָרדענט דאָס פינאַנץ=מיניסטעריום

וו אַ ר ש אַ, 27 (טעלעפאָניש). די רעגירונג, זעהט אויס, האָט זיך דעצידירט צו פאָלגען די עצות פון אַמעריקאַנער בעל יועץ ה׳ דעוועי און האָט פעראָרדענט, אַז אין די פריהלינגס- און זומער-חדשים זאָלען אַלע אַמטען זיך בעגרעניצען אָדער זיך איינגאַנצען אָפּהאַלטען פון מאַכען אַזעלכע אויסגאַבען, וועלכע קענען אָפּגערוקט ווערען אויף הערבסט-צייט.

דאָס פינאַנץ-מיניסטעריום האָט פעראָרדענט, אַז קיין שום אַמט זאָל נישט נעהמען אויף זיך קיין פערפליכטונגען, וועלכע די מלוכה-קאַסע זאָל דאַרפען צאָהלען.

צוליב דער נויטיגקייט פון בודזשעט-גלייכגעוויכט האָט מען וועגען דער דאָזיגער פעראָרדנונג מיטגעטיילט אַלע פעראינטערעסירטע אַמטען און די הערדען וואָיעוואָדעס האָבען בעקומען אינסטרוקציעס געגוי אַדורכצופיהרען די פעראָרדנונג פון פינאַנץ מיניסטעריום.

אַרעסטירט 14 קאָמוניסטען אין וואַרשאָ

צווישען זיי זאָלען זיך געפונען עטליכע קאָמוניסטישע אָנפיהרער

וו אַ ר ש אָ, 27 (טעלעפאָניש). די פּאָליציי האָט היינט אַרעסטירט 14 קאָמוניסטען, צווישען וועלכע עס זאָלען זיך געפונען די מיטגלידער פון צענטראַל-קאָמיטעט פון דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי אין פּוילען.

צווישען די אַרעסטירטע געפינען זיך לעאָן פורמאַן און יעקב ציטערשפּיל. בעת דעם אַרעסט זענען קאָנפיסקירט געוואָרען 500 קילאָ קאָמוניסטישע ליטעראַטור, וועלכע האָט געדאַרפט פערטיילט ווערען דעם 1. מאַי.

שווערע עראָפּלאַן=קאַטאַסטראָפע

אומגעקומען 2 בעריהמטע פוילישע לופט=פליהער

וואַרשאַ, 27. (טעלעפאָניש) פון רעמבלין איז אַרויסגעפאָהרען אַ מיליטער-עראָפּלאַן, אין וועלכען עס זענען געפאָהרען די בעקאַנטע פוילישע לופט-פליהער מאַיאָר פון גענעראַל-שטאַב ריכלאָווסקי, דער עראָפּלאַן איז געגאַנגען קיין טאָרן. סקי, און קאַפּיטאַן פּאַוולאָווסקי דער עראָפּלאַן איז געגאַנגען קיין טאָרן.

ווען דער עראָפּלאַן איז אַריבערגעפלויגען איבער דער פּלאַצקער געגענד, איז פּלוצלונג אָנגעקומען אַ שטאַרקער שטורם-ווינד, וועלכער האָט אַראָפּגעוואָרפען דעם עראָפּלאַן גלייך אין דער וייסעל אַריין, ביידע לופט-פליהער זענען אומגעקומען אויפ׳ן אָרט.

צוגעצויגען צו פעראַנטוואָרטליכקייט דעם „ראַבאָטניק"

פאַר אָפדרוקען דעם „אינטערנאַציאָנאַל"

וואַרשא, 27. (טעלעפאָניש) דער רעדאַקטאָר פון „ראַבאָטניק" איז צוגעצויגען געוואָרען צו פעראַנטוואָרטליכקייט פאַר אָפּדרוקען אַן אַרטיקעל, אין וועלכען ס׳האָט זיך אויך געפונען דער טעקסט פון דעם ליד „דער אינטערנאַציאָנאַל".

אויף דעם שרייבט דער „ראַבאָטניק", אַז ער איז נעהר צופרידען פון ראַזיגען פּראָצעס, ווייל מ׳וועט קענען אויפווייזען, אַז דער „אינטערנאַציאָנאַל" איז איבערגעדרוקט געוואָרען פון אַ „ראַבאָטניק", וועלכער איז רעדאַגירט געוואָרען דורך מאַרשאַל פּילסודסקי, ווייטער שרייבט דער „ראַבאָטניק" אַז מאַרשאַל פּילסודסקי האָט אַמאָל אַליין געזונגען דעם „אינטערנאַציאָנאַל".

שרפה אין אַ לופט-פליה-האַלע

פערברענט 2 פּאַסאַזשיר-עראָפּלאַנען

וואַרשא, 27. (אַטע) פרייטאָג אין אָוונט איז אויפ׳ן מאָקאָטאָווער לופט-פליה-פּלאַץ אויסגעבראָכען אַ שרפה אין איינעם פון די עראָפּלאַן-האַלעס. דאָס פייער האָט באַלד אַרומגענומען די גאַנצע האַלע, וועלכע איז פערניכטעט געוואָרען. דערביי זענען אינגאַנצען פערברענט געוואָרען 2 פּאַסאַזשיר-עראָפּלאַנען, די שרפה איז ענטשטאַנען צוליב אַ קורץ-שלוס.

פערפּלייצונג אין מינסק און קיעוו

סזענען פערהאַז פיל יודישע געליטענע

מ אָ ס ק ו אַ, 27 (י.ט.אַ.) דער טייך סווילאָטש האָט אויסגעגאָסען און פערפּלייצט אַ רייה גאַסען אין מינסק. הונדערטער יודישע משפחות האָבען זיך געמוזט אַרויסציהען פון זייערע דירות זיי זענען איינלאָזקירט געוואָרען אין די שולען. דער שאָדען איז בעדייטענד. די בעוועגונג אויף די פערפּלייצטע גאַסען קומט פאָר אויף שיפלעך דאָס וואַסער שטייגט און בעדראָהט די עלעקטראָוניע.

אויך דער יודישער קוואַרטאַל אין קיעוו (סלאָבאָדקאַ) איז פערגאָסען דורכ׳ן דניעפּר. מיט די היימלאָזע בעשעפטיגט די יודישע קהלה.

Już przeszło

70 LAT

jest

Mydło REGERA

najoszczędniejszem i najtańszem mydłem do prania.

90 טויטע, 500 פערוואונדעטע

בעת אַ שטורם=ווינד אין אַטלאַנטאַ

לאָנראָן, 27. (אַטע) לויט די לעצטע מעלדונגען אויס אַטלאַנטאַ זענען בעת דעם לעצטען שרעקליכען שטורם-ווינד אומגעקומען 90 פערזאָנען, 500 זענען פערוואונדעט געוואָרען.

——=:§:=——

ספּאָרט

רעזולטאַטען פון די פוסבאָל-מעטשען אין די 1-טע טעג פסח

„חשמונאי"-„קרימה" 1:1 (0:1)

„קרימה" II-„חשמונאי" II 4:5 (0:3)

„הכח" קאָמב. – „ל.ק.ס." קאָמב. 4:2

„הכח" II – „טור" 6:4

„ל.ק.ס." (רעז.) – „טוריסטען" (רעז.) 0:3

(וועגען דער מייסטערשאַפט פון „א" קלאַס)

„ל.ק.ס." II – „טוריסטען" II 0:1

(וועגען דער מייסטערשאַפט פון „ב" קלאַס)

„הכח" II – „קראַפט" 0:0

PORADNIA WENEROLOGICZNA

פון דאָקטוירים-ספּעציאַליסטען

זאַוואַדזקאַ 1.

[illegible]

קאַוואַרץ-לאַמפּ. עלעקטרישער הייל-קאַבינעט קאָסמעטיק.

— פֿעטיג פון 8 פריה ביז 9 אָוונט. —

פון 11 ביז 12 ביי טאָג און פון 2 ביז 3 נאָכמ.

[illegible]

וויזיט 3 זל.

די מאָדערנסטע

לאַמפּען

פאַר שפּייז=צימערען און קאַבינעטען

קויפט זיך אַמבעסטען צו פאַבריקס-פרייזען

ביי א. י. אייזנער, פּאָלודניאָווא 25

טעלעפאָן 74=78.

בעמ.: ס׳ווערען אויך אָנגענומען אַלערליי איבערארבייטונגען פון גאַז אויף עלעקטריק, ווי אויך אַקסעסוארען.

JEDYNY środek do odnawiania obuwia

to ☛ IMMALIN

Gen. prz. Salomon Finkelstein, Łódź

1 אָדער 2

שטובען

מיט בעזונדערען איינגאַנג צו פערמיטען. צו ערפאַהרען שענקעוויטש 15 ביי מ. בארנשטיין.

אַ קעטל=מאַשין

אויף 2 גרייפער אַ 16-ער אין בעסטען צושטאַנד ווי אויך אַן אָבערלאָק אויף 2 פעדים ביליג צו פערקויפען. צו ערפאַהרען אין אַדמינ.

Dr. med.

L. Pikielny

אורעלאָג

ספּעציעל ארצט פאַר ניר- בלאָזען-און הארן - קראַנק

NAWROT 8

tel. 19-90

עמפאַנגט פון 4–7 און נעמט אויך אָן אין דער לעטשניצע „Zdrowie" נאָוואָמיעסקאַ 3 פון $12^1/_2$ ביז 2 אייגער נאָכמ.

השבת אבדה.

כ׳האָב פערלוירען פערשידענע דאָקומענטען ווי אויך א מיליטער-ביכעל אויפ׳ן נאָמען ה. עפעלבוים, סטאָדאָלנאַ 4 זאָווי אַ וועקסעל אויף 50 זל. צאָהלבאַר דעם 19 מאַי אויסשטעלער: ב. קווא בקיר דער וועקסעל ווערט ערקלערט פאַר אומגילטיג. דער ערהליכער פינדער ווערט געבעטען אָפּצושיקען צו עפעלבוים, סטאָדאָלנאַ 4.

ד״ר מ. קאַליש

צאָהן=אַרצט

זשעראָמסקיעגאָ 37

(פּאַנסקאַ)

נעמט אָן פון 1 ביז 2 נ״מ און פון 7 ביז 8 אָוונט. זונטאָג און חגא פון 12 ביז 2 נאָכמיטאָג.

יוגענד=סעקציע ביי „פועלי אמוני ישראל"

לאָדז, וואָלטשאַנסקאַ 66.

היינט, זונטאָג, ב׳ דחוהמ״פ, פּינקטליך 3.30 נאָכמ. קומט פאָר אין זאַל „נאָווי אָנגעלסקי" פּאָלודניאָווא 10

א גרויסער מיטינג

א. ד. ט.: „מאַרקסיזם און פועלי-אגודיזם" רעפערענט ה׳ ל. פראַם (וואַרשאַ). מיט אַ רעפעראַט „פאַרוואָס פייערן מיר נישט דעם 1=טען מאַי" וועלען אַרויסטרעטען: די ח״ח באָמאַלק און י: זילבערבערג. בילעטען צו 30 און 50 גר. צו בעקומען היינט זונטאָג פון 10 אַ זייגער פריה ביי דער קאַסע פון זאַל.

Dr. med. **J. KAHANE**

אינערע-קראַנקהייטען ספּעציאַל פאַר הערץ

צוריקגעקעהרט

RADWAŃSKA 2 1-טען שטאָק

נעמט אָן פון 5 ביז 7 אין אָוונד.

זאָפאָרט צו פערמיטען

א פאַבריקס=לאָקאַל

איינגעריכטעט מיט מאָטאָרען און טראַנסמיסיעס, אָדער קעלערס אין אַ גרעסערן פערנעהם אין גוטען צושטאַנד, ווי אויך 2 געוועלבער. צו ערפאַהרען ביים ווירט מ.ה. וורובלעווסקי נאָוואָמיעסקאַ 21

ליבהאַבער

אַכטונג, פון יודישען בוך!

אַלע יודישע קלאַסיקער: מענדעלע, פּרץ, שלום=עליכם, אַש, אַפּאַטאָשו, אַנ=סקי, לייוויק, דינעזאָן, ספּעקטאָר, ציטראָן, יהואש, ווי אויך חומש תנ״ך אין ספּעציעלע לוקסוס-באַנד, ווי אויך אַלע אויסגאַבען פון איד-לענדישע און אויסלענדישע פערלאַגען קען מען בעקומען אויף גאַנץ קליינע ראַטעס אין דער

בוכהאַנדלונג נ. בערלינסקי

אַלט=שטאַט 12, לינקע אָפיצינע, 2-טער שטאָק

טליתים=פאַבריק

אויסאַרבייטונג פון וואָלענע, האַלב-וואָלענע, זיידענע טליתים כמו טערקישע, קאַלאָמעיער, ווי אויך טליתים קטנים, הורט און דעטייל מיט אויספערטיגונג, אוין גאַרטלען, שפּאַניעס און ציצית

צו בעקומען ביליגער ווי איבעראַל, ביי

א. ח. ציטרינאָווסקי, קאַמיענאַ 1,

אין 2. טויער, פּאַרטער. קומט איבערצייגט אייך!

בעמערקונג: ס׳ווערען אויך אָנגענומען אַלטע טליתים צום וואַשען.

Dr. med. NIEWIAŻSKI

ספּעציאַליסט פאַר סיפיליס, טריפּער און הויט-קראַנקה. בעהאַנדלונג פון מענער-שוועכע.

אַנדזשעיאַ 5, טעל. 59-40

עמט אָן פון 8–10 פריה און פון 5–9 אָוונט בעזונדערער וואַרטע-זאַל פאַר פרויען.

יאר ג — 28 אפריל 1929

„נייער פאלקסבלאט"

יאר ג — 28 אפריל 1929

די וואהלען צו די האנדווערקער-קאמערען

אין לאנף גייט מען זיך צו די וואהלען אין די האנדווערקער-קאמערען, וואס דאס איז זיינס און צו וואס מען דארף זיי, ווייסען מיר דערוויל נישט, אזוי גוט ווי מיר האבען נישט געוואוסט, וואס זענען אזוינס די האנדעלס-קאמערען און צו וואס מען דארף זיי, אזוי גוט ווי מיר האבען נישט געוואוסט, וואס די צעכען זענען און צו וואס מען דארף זיי. ביי אונזערע פערהעלטנישען, ביי אונזער אומבעהאלפענקייט, ביי אונזער פרימיטיווע פערהעלטנישען, איז יעדער נייעס, וואס ווערט איינגעפיהרט, א גזרה, עס פערדרעהט נאר דעם קאפ מיט וואהלען, פאליטיק, פארטייען האבען וואס צו טון און דעם האנדווערקער ארער סוחר קומט צו א נייער „אוי-ושאנר", וואס ווערט איהם צושיקען פאפירלעך מיט אנקעטעס פארמולארען און ער וועט עס מוזען אונטערשרייבען נישט וויסענדיג, וואס מען וויל פון איהם.

נישט וויסענדיג, וואס מען וויל פון איהם! — אט אין דעם בעשטעהט דאס אומגליק, עס קען מאקע זיין, אז די אלע אינסטיטוציעס זענען נויטיג און נוצליך און נישט נאר עס קען זיין, נאר זיי זענען געוויס נויטיג און נוצליך. אבער דאס איז אלץ גערערט, ווען מען ווייסט אום וואס עס האנדעלט זיך, ווען מען פערשטעהט אויסצונוצען די גוטע זייטען פון דער אינסטיטוציע. אויב אבער מען איז בלינד און טויב, אויב מען האט נישט די נויטיגע צוגרייטונג, פאלען די אלע אינסטיטוציעס נאר צו לאסט און מען פערשעלט די, וואס האבען עס אויסגעטראכט.

אט האבען מיר שוין די צעכען. מען האט געהעלט סטארשעס מיט העלפערס און אונטערהעלפערס. אלץ איז אין בעסטער ארדנונג. יעדער הער עס וויל ווערען א מייסטער מוז אויסהאלטען עקזאמענו און מיר האבען שוין היינט לויטער מייסטער, קיין פארטאטשעס זענען שוין נישטא. אזוי ווייט איז אלץ אין ארדנונג. אבער אין צעכען-געזעץ רעדט זיך עפעס זעהר פיל וועגען לערנדיונגלעך, וועלכע מען דארף איינמעלדען, רעגיסטרירען, כדי זיי זאלען אמאל, ווען זיי וועלען ענדיגען דעם טערמין צוגעלאזען ווערען צום עקזאמען און קענען ווערען א געהילף און שפעטער אפילו א מייסטער. און אט זענען פערהאן זעהר פיל לערנדיונגלעך וועלכע ארבייטען שוין א יאהר און אפילו צוויי יאהר ביי א מייסטער, אבער מען הערט נישט מען זאל אזעלכע לערנדיונגלעך ערגעץ פערשרייבען, מעלדען, זיי שיקען אויף אווענד-קורסען א. אז. וו. דער סוף וועט זיין, דאס אזא יונגעל וועט אפדינסטערען זיינע דריי יאהר ביים מייסטער און וועט דערפון גארנישט האבען, ער וועט קיין געהילף נישט ווערען און אויב ער וועט דאך וועלען בלייבען ביים פאך, וועט ער מוזען אפדינען ביים מייסטער נאך דריי יאהר אלס לערנדיונגעל!

דאכט זיך, אז די צעכען האבען דאס געדארפט האבען אין זינען, דאכט זיך, אז די פאפעסיאנעלע פעראיינען האבען עס געמוזט האבען אין זינען, ווייל זיי שטעהען דאך אויף דער וואך צו פערטיידיגען די אינטערעסען פון ארבייטער. דערווייל הערט מען נישט מע זאל אונטערנעהמען א אקציע אין דער ריכטונג!

מיר האבען געבראכט דעם פאקט, כדי צו אילוסטרירען ווי ווייט אומבעהאלפען מיר זענען אויף געביטען, וואס, דאכט זיך, זיי ליגען אזוי נאהנט, זיי זענען אזוי זעלבסטפערשטענדליך. ווען עס וואלט זיך געהאנדעלט וועגען וואהלען, וואלטען זיך שוין גע־ווים געפונען קלאפער און פויקער, וועלכע וואלטען געשטורמט די גאס און פערהילכט די לופט מיט לא־זונגען, כאטש זיי וואלטען דערפון געוואוסט אזוי פיל וויפיל זיי ווייסען איצט.

דער ענין פון די האנדווערקער-קאמערען אזוי גוט ווי די האנדעלס-קאמערען איז אונז פארלויפיג נאך נישט קלאר. מיר ווייסען נישט ווי ווייט זייער קאמפעטענץ וועט גרייכען און וואס זיי וועלען אויפ־טון. עס איז דערום געווען א גליקליכער געדאנק. מצד דער צענטראלע פון האנדווערקער-ראט, ווען ער איז איינגעגאנגען אויף א געמיינזאמער ליסטע פון די פאכען. עס געהען נישט קיין יודישע און קריסטליכע ליסטעס, מען פיהרט נישט קיין וואהל־קאמף, נאר מען קומט פריהער צווישען זיך דורך אויף א בשותפות'דיגע ליסטע. דאס איז שוין צוליב דעם נויטיג, ווייל די וואהלען זענען נישט קיין פראפא־ציאנעלע, נאר מעהרהייטס-וואהלען, ביי אזא סיסטעם קען אויסקומען, אז דער, וואס האט מיט צעהן שטימען מעהר, זאל צונעהמען אלץ און דער צווייטער זאל ארויס מיט גארנישט. מיר האבען נאך נישט קיין ריכטיגען סטאטיסטיק איבער די צאהל האנדווערקער יודען און נישט-יודען אין יעדער פאך און מען קען נישט וויסען ווי גרויס די בעטייליגונג וועט זיין, ביי דער אונקלארקייט, וואס הערשט ביי אונז איבער דער ראל און די אויפגאבען פון די קאמערען קען מען ערווארטען, אז דער עולם וועט בכלל נישט געהען וועהלען, דעריבער איז דער הסכם מיט די קריסטליכע האנדווערקער ווענען געמיינזאמע ליסטעס א נויטווענדיגקייט. אויסער דעם האט עס א גרויסע פאליטישע בעדייטונג, ווייל דאס איז די ערשטע פויליש־יודישע פערשטענדיגונג און זי קומט פון אונטען, פון פאלק, נישט פון אויבען...

ש. י. ס.

דר. שאכט ווייסט, וואס ער וויל

סענסאציאנעלער אינטערוויאו פון דר. שאכט מיט דריי יאהר צוריק

דער ארויסטריט פון'ם דייטשען פארשטעהער ד"ר שאכט אויף דער רעפאראציע-קאנפערענץ אין פאריז, בעת וועלכער ער האט אנגעוויזען אויף די דייטשע פערלוסטען דורכ'ן ווערסאלער טראקטאט — בנוגע דעם דאנציגער קארידאר, פאמער'ן, אבערשלעזיען, די קאלאניעס — האט ארויסגערופען א געוואלדיגע סענסאציע אין די פאליטישע קרייזען. איצט פערעפענטליכט דער פאריזער „סאן" א זעהר סענסאציאנעלען דאקומענט פון 1926, וועלכען ער האט דאן נישט פערעפענטליכט — אן אינטערוויאו מיט ד"ר שאכט, וועלכען ער האט דאן געגעבען פאר'ן „זשורנאל דע זשענעוו". אינ'ם דאזיגען אינטערוויאו האט ד"ר שאכט ארויסגעזאגט עהנליכע געדאנקען צו די, וואס ער האט איצט פארגעבראכט פאר דער קאנפערענץ:

ד"ר שאכט האט געזאגט: כ'בין אונגעהייער פעסימיסטיש געשטימט בנוגע דער סיטואציע אין דער צוקונפט. די לאסט פון די רעפאראציעס וועט שטארק איבערשטייגען דייטשלאנדס כוחות, ווען זיי וועלען דערגרייכען זייער מאקסימום, ד. ה. 2 און א האלבען מיליארד. ס'קען נישט זיין קיין רייד וועגען צוריק אויפבויען אייראפע כל זמן דער שלום-אפמאך וואס איז א מיליטערישער אפמאך, וועט פערבלייבען אין קראפט און ביז פוילען וועט אונז נישט צוריקגעבען דעם קארידאר און אבערשלעזיען. טוט נאר א טראכט — האט געזאגט ד"ר שאכט צום גענפער זשורנאליסט — מיר האבען פערלוירען עלזאס-לאטרינגען, אויפען, מאלמעדי, שלעזוויג, דעם קארידאר, אויבערשלעזיען, די קאלאניעס א. א. וו. מיר האבען זיך אפגעזאגט פון עלזאס לאטרינגען, הגם אין גרונד גענומען איז עס א דייטשער געביט. דאס דאזיגע לאנד האט אונז 40 יאהר געשטערט זיך צו פערשטענדיגען מיט פראנקרייך, איצט ווילען מיר פרובען זיך צו פערשטענדיגען מיט די פראנצויזען, ווייל זיי בעזיצען שוין דאס לאנד.

מיט בעלגיען און דענעמארק וועלען מיר ווי ס'איז קענען איינשטעלען בעציהונגען, איך וועהניגסטענס וויל נישט שטערען אונזערע אינטערנאציאנאלע בעציהונגען צוליב 200 טויזענט דייטשען, וואס וואוינען אין מיראל.

ווען ס'האנדעלט זיך אבער וועגען דעם קארידאר און אויבערשלעזיען, וועלען מיר אויף דעם קיינמאל נישט מסכים זיין, דאס איז א שאנדע פאר אייראפע, א שאנדע פאר דער פעלקער-ליגע צו פעראורטיילען ד"טשלאנד אויף אזעלכע קרבנות וועגן זיך, וואס מיר האבען פערלאזען פויזען, וואס איז א דייטשע שטאט (!) ס'מאכט נישט אויס וואס פוילען פאלאניזירט דעם קארידאר, מיר וועלען קיינמאל נישט דערלאזען צו שטעלען אונז פאר געשעהענע פאקטען.

דער עקאנאמישער גורל פון פוילען איז מיר גלייכגילטיג אזוי לאנג, ווי די פאלאקען וועלען אונז נישט אפגעבען דאס, וואס זיי האבען ביי אונז צוגענומען. אין דעם טאג, ווען פוילען וועט אונז אפגעבען אונזערס, וועל איך גרייט זיין אנצווענדען אלע עקאנאמישע כוחות פון דייטשלאנד, כדי צו זיכערען פוילענס וואוילשטאנד, אבער ביז דאן — קיין איינציגען סאנטים. ס'איז אן אומזין צו גלויבען, אז מזרח-אייראפע קאן פערבלייבען אין איהר איצטיגער פארם; אונגארן, רומעניען, טשעכאסלאוואקיען — דאס וועט אלץ אזוי נישט פערבלייבען. כ'ווייס נישט ווי אזוי ס'וועט געענדערט ווערען אבער אזוי ווי ס'איז איצט איז נישט נאטירליך.

אפשטעלענדיג זיך ווייטער אויף דעם מאמענט, אז דייטשלאנד קען נישט בלייבען אהן קאלאניעס, בעת פראנקרייך האט אפילו נישט מיט ווער איהרע קאלאניעס צו בעזעצען, אנערקענט ד"ר שאכט די נויטיגקייט פון די קאלאניעס פאר איטאליען און ווייזט אן, אז דייטשלאנד דארף די קאלאניעס שוין בלויז אפילו צוליב דעם, כדי צו קענען לעזען איהר ארבייטסלאזען-פראגע און

ד"ר שאכט האט פערענדיגט זיין אינטערוויו מיט דער פערזיכערונג, אז זיינע נביאות וועלען זיך פערווירקליכען ווייל „ער איז אלעמאל געווען גערעכט און ווייסט, וואס ער וויל".

ווי ס'זעהט אויס האט ד"ר שאכט א גוטען זכרון און ווייסט, „וואס ער וויל". אבער די פערווירקליכונג פון זיינע נביאות וואלט געמוזט נאכאמאל אויפטרייסלען אייראפע פון איין עק ביז צום אנדערען.

ווי א ביין אין האלז...

דעם אויסלענדער אין פראנקרייך, „געהט אויך נישט בעסער

די אויסלענדער-פראגע אין פראנקרייך איז געווארען פאר געוויסע פראנצויזישע קרייזען אזמין ביין אין האלז: פערשלינגען איהם ווילען זיי נישט, און אויסשפייען קענען זיי אויך נישט. און אזוי ווארגען זיי זיך מיט איהם כסדר, אמאל מיט כעס, אמאל מיט פערצווייפלונג. די אויסלענדער פראגע געהט נישט אראפ פון דעם סדר-היום פון דעם פראנצויזישען עפענטליכען לעבען.

דאס איז א גאר נייע און אייגנטימליטע ערשיינונג אין פראנקרייך, און דער דורכשניטליכער פראנצויז קאן בשום אופן נישט זיך צוגעוואוינען צו דעם וואס פראגען פון אזא מין עקזיסטירען בכלל אין זיין פאטערלאנד. דורות-ווייז איז דער פראנצויזישע בירגער דערצויגען געווארען אין דער זעלבסטפערשטענדליכער איבערצייגונג, אז פראנקרייך איז אין נאציאנאלער בעציהונג א הונדערט-פראצענטיג איינהייטליכער נאציאנאלער שטאאט. פאר איהם עקזיסטירען נישט קיין שום נאציאנאלע מינאריטעטען-פראגען. אנדערע מלוכות האבען אפשר צו טון מיט אזעלכע צרות, בעשטעהן פון פערשידענע פעלקער-גרופען. אבער פראנקרייך ווייסט נישט און וויל גארנישט וויסען וועגען דעם אלעמען. זי איז איינהייטליך, קיין נאציאנאלע מינדערהייטען האט זי נישט און וועט קיינמאל נישט האבען.

גראד אין די לעצטע נאך מלחמה-יאהרען האט דאס רוהיגע בעוואוסטזיין פון פולשטענדיגער נאציאנאלער איינהייטליכקייט בעקומען א שטארקען קלאפ. די „צוריק-בעקומענע" פראווינצען עלזאס און לאטרינגען, וועלכע זענען געווען אין משך פון 47 יאהר אבגעריסען פון פראנקרייך און אנגעשלאסען צו דייטשלאנד, זענען געווארען א נעסט פון „אויטאנאמיסטישער" אגיטאציע. פאר א גרויסען טייל פון דער בעפעלקערונג פון די פראווינצען איז די מוטערשפראך — דייטש, א טייל רעדט אויף א ספעציפיש עלזאסישען דייטשען דיאלעקט, און זיי פערלאנגען גאראנטיעס פאר זייער שפראך, פאדערן ספעציעלע שולען, זיי זענען שטרענג קאטוליש און ווילען נישט אנערקענען די וועלטליכע אינטערקאנפעסיאנעלע שולען, וועלכע זענען איינגעפיהרט געווארען אין פראנקרייך. זיי פערלאנגען אן אייגענע לאקאלע אדמיניסטראציע. איינצגע פון זיי רעדען שוין וועגען זיך פראקלאמירען פאר א נאציאנאלע מינדערהייט און זיך ווענדען נאך שוץ צו דעם פעלקער-בונד. זייער ביישפיל האט געווירקט אנשטעקענד אויף געוויסע אנדערע פראווינצען: ברעטאן און קארסיקא. דארט האבען זיך אויך געגרינדעט אויטאנאמיסטישע גרופען, וועלכע זענען אריינגעגאנגען אין אנ'ענגען קאנטאקט מיט די עלזאס-לאטרינגישע אויטאנאמיסטען און דערקלערען צוזאמען מיט זיי, אז פראנקרייך, איז גאר נישט אן איינהייטליכער שטאאט, אז דאס איז א ליגען, אז דער וועג פון דעצענטראליזאציע און נאציאנאלע אויטאנאמיע איז אונפערמיידליך אויך אין פראנקרייך.

(א בריף פון פאריז ספעציעל פאר'ן „נייעם פאלקסבלאט")

דאס אלץ האט געווירקט אויף דער פראנצויזישער עפענטליכקייט ווי א שלאג איבער'ן קאפ. מען טרייסט זיך אביסעל מיט דעם, אז דאס איז נישט קיין נאטירליכע ערשיינונג, „נאר פשוט דייטשע אינטריגעס", וועלכע עקזיסטירען א דאנק דעם „דייטשען געלד". אבער פאר א גרויסען טייל איז שוין קלאר, אז דער טרייסט איז א שוואכער, אלע נאציאנאלע בעוועגונגען אין אלע לענדער ווערען אין אנהויב דערקלערט מיט אויסלענדישע אינטריגען און אויסלענדישען געלד"... און דער דורכשניטליכער פראנצויז זעהט שוין פאר זיך דאס געשפענסט פון א „נאציאנאליטעטען-שטאאט", פון נאציאנאלע מחלוקות פון דעצענטראליזאציע, אויטאנאמיע א. א. וו.

און דערצו נאך די אויסלענדער! נישט יענע אויסלענדישע טוריסטען, וואס קומען קיין פאריז אויף עטליכע וואכען, לאזען איבער אין קאבארעטען און ראנסינגען א היבשע סומע געלד און פאהרען זיך אוועק, נאר איבער צוויי מיליאנען מענשען, וועלכע זענען פערבליבען אויף לאנג, אויב נישט אויף שטענדיג אינ'ם לאנד, זענען אריינגעדרונגען אין אלע געביטען פונ'ם עקאנאמישען לעבען און זענען געווארען א בעדייטענדער פרעמדער קערפער אין דעם פראנצויזישען נאציאנאלען ארגאניזם.

וואס טוט מען? טעארעטיש זענען פערהאן צוויי וועגען: אדער זיך מיט געוואלד בעפרייען פון דער פראגע אדער אנערקענען אלס א טאטזאכע און זוכען צו רעגולירען בעציהונגען מיט דעם פראנצויזישען כלל.

די רעכטע קרייזען זענען פאר דעם ערשטען וועג. אנ'איינגעארטיגער געמיש פון שלעכט פערשטאנענעם פאטריאטיזם, דעמאגאגיע און אנטיסעמיטישע שטימונגען רופט ביי זיי ארויס א פחד און א שנאה צו דעם אויסלענדער. ער איז זיי שטענדיג גרויס אין די אויגען. זיי זעהען שוין פאר זיך די „ער־אבערונג און איבערשווענונג" פון פראנקרייך דורך די אויסלענדער, בפרט דורך יודען. איינער פון זיי, דער בעריהמטער פארפום-פאבריקאנט און ארויסגעבער פון צוויי גרויסע צייטונגען, פראנסוא קאטי (א־ליין א נאטוראליזירטער צוגעוואנדערטער איטאליענער) — האט ענטדעקט די „אויסלענדער געפאהר" אפילו אויף דעם פאריזער מארק „קארא די טעמפל" וואו קליינהענדלער האנדלען מיט ביליגע סחורות. אין זיין צייטונג „אמי די פעפל" האט ער מיט א שרעק ערקלערט, אז „ניינציג פראצענט פון די הענדלער זענען נישט קיין פראנצויזען" און אז מען זעהט דארט נאר געזיכטער פון די יודען פון דעם געטא, וועלכע זידלען און שעלטען די פראנצויזישע הענדלער וואס האבען דארט דורך א צופאל פערבלאנדזשעט". אמת, עס איז באלד דערוויזען געווארען, אז אויף טויזענד פראנצויזישע הענדלער זענען אויף דעם „קארא די טעמפל" פערהאן נישט מעהר ווי 60 אויס־לענדער, אבער קאטי האט זיך דערמיט נישט בערוהיגט.

אנדערע זוכען ווידער די אויסלענדער-געפאהר אין דער פערברעכער-וועלט. אין דעם וואוקס פון פערברעכען אין פראנקרייך זענען שולדיג אויסלענדער. בשעת דאס גאנצע לאנד האט געטומעלט מיט די בעריהמטע „פוילישע באנדיטען", האבען מעהרער צייטונגען בענוצט די געלעגענהייט פאר א סיסטעמאטישע העצע געגען אויסלענדער בכלל. בשעת אן איטאליענער האט דערשאסען דעם איטא־ליענישען וויצע-קאנסול האט א גרויסע רעכטע רעפוטאטע זיך געטראגען מיט'ן געדאנק ארייננצוטראגען אין פארלאמענט אן אינטערפעלאציע געגען אויס־לענדער בכלל: די אויסלענדער זענען פערברעכער.

די סטאטיסטיק לייקענט אבער אינגאנצען אב די בעהויפטונג. אין פראנקרייך לעבען איצט מעהר ווי צוויי מיליאן אויסלענדער און זייער צאהל פער־גרעסערט זיך פון יאהר צו יאהר. דערביי אבער זענען אין יאהר 1925 נאר 393 אויסלענדער (אויף 2 מיליאן) פערמשפט געווארען פאר פערברעכענס אין יאהר 1926 — נישט מעהר ווי 347 און אין יאהר 1927 — נאך ווייניגער: 267 אין משך פון די דריי יאהרען 1925—1927 זענען נישט ווייניגער ווי 250 טויזענד נייע אויסלענדער אריינגעפאהרען אין פראנקרייך, און די צאהל אויסלענדער-פערברעכער האט זיך אין דער זעלבער צייט פערקלענערט כמעט אויף 25 פראצענט.

דער גאנצער פחד פאר די אויסלענדער איז אויף אזא אופן אן אומזיסטער און אויסגעטראכטער. דאס זענען נישט קיין „עראבערער" און נישט קיין „פערברעכער" נאר רוהיגע ארבייטסזאמע מענשען, וועלכע זענען געקומען קיין פראנקרייך זוכען ארבייט און געפינען דא א צווייטע היימאט. און אזוי ווי זיי זענען פאר פראנקרייך נוצליך און אויף וויפיל עס איז אונמעגליך און נישט נויטיג פון זיי פטור צו ווערען, בלייבט איינענטליך נאר דער צווייטער וועג: לעגא־ליזירען זייער אנוועזענהייט, אנערקענען זיי פאר גלייכבערעכטיגטע איינוואוינער פונ'ם לאנד.

די פראנצויזישע רעגירונג איז אבער אויך אויף דעם צווייטען וועג נישט געגאנגען. נאך פריהער איז דער אויסלענדער אין פראנקרייך א שוצלאזער.

(ווייטער זעה 6־טע זייט)

דאס לאדזשער לעבן

ניער פאלקסבלאט

ניער פאלקסבלאט

28 זונטאג — יח ניסן תרפ"ט	אפריל זון-אויפגאנג 4.12 זון-אונטערגאנג 6.56

הערשענדער קריזיס אין דער לאדזשער טעקסטיל-אינדוסטריע

רעדוקציעס און ארבייטסלאזיגקייט

אין די קלאסען-פעראיינען

איז פארגעקומען א פערזאמלונג פון די דעלעגאטען פון אלע פאבריקען אין לאדז און אין דער אומגעגנט

אלס רעפערענט איז ארויסגעטרעטען דער פערוואלטונגס-מיטגליד ה' גאליטסקי.

ער האט געווענדעט די אויפמערקזאמקייט אויף דעם קריזיס אין דער אינדוסטריע און האנדעל און אויף דער פעראָרימטקייט פון די ארבייטער-מאסע, בעצייכענט, אז פון יעדען קריזיס ליידט קודם-כל דער ארבייטער-קלאס, אין מערב-אייראפא זענען די ארבייטער גוט ארגאניזירט און זיי האבען שוין אויסגעקעמפט א געוויסע פערזיכערונג אויפ'ן פאל פון א קריזיס. ביי אונז זענען די ארבייטער נאך שוואך ארגאניזירט און דער קריזיס, וועלכען מען האט געקענט בעמערקען נאך אין 1928 אז ער קומט אן, האט פערכאפט די ארבייטער ווי אומגעוואָרט. דער שווערער ווינטער האט דעם קריזיס נאך צוגעיאגט.

נאכ'ן רעפעראט האבען די דעלעגאטען בעריכטעט וועגען דער לאגע אין זייערע פאבריקען.

פון די בעריכטען איז צו זעהן, אז נייערס ווארשטאטען וועלכע האבען געארבייט א גאנצע וואך האבען רעדוצירט די ארבייט אויף דריי טעג. די פירמע אייזערט האט רעדוצירט די ארבייט אויף 4 טעג; שייבלער און גראהמאן אויף 4 טעג. פאזנאנסקיס פאבריק ארבייט שוין פון לאנג פון 3 ביז 4 טעג; די „ווידזעווער מאנופאקטור" — 4 טעג; האפריכטער — 4 טעג; ראזענבלאט 2—3 טעג; הייסלער 3—4 טעג; שווייקערט 3—4 טעג; דראבקין 3 טעג; סטאלארא 4 טעג; ראובע 3; הירשבערג און בירנבוים 4 טעג.

רעדוקציעס ווערען אדורכגעפיהרט אויף מאסענווייז אין דער קליינער און מיטלער אינדוסטריע אין דער לעצטער צייט זענען רעדוצירט געווארען 5,000 ארבייטער.

נאך א לעבהאפטער דיסקוסיע אין צוזאמענהאנג מיט דעם רעפעראט און מיט די בעריכטען איז אנגענומען געווארען א רעזאלוציע, וואו עס ווערט אנגעוויזען אויף דעם שווערען קריזיס אין דער אינדוסטריע, עס ווערט פעסטגעשטעלט, אז די רעגירונג האט נישט אנגענומען קיין שריט צו בעהערשען דעם קריזיס, די פערזאמלטע פארטרעטער פון דער רעגירונג ענטשפרעכענדע פעראָרגונגען וועגען קאמף מיט'ן ווירטשאפטליכען קריזיס. די ארבייטער וועלען נישט איינגעהען אויף די ווייטערע פערקלענערונג פון די לוינען און ארבייטס-בעדינגונגען, די ארבייטער פאדערען עס זאלען אנגענומען ווערען שריט צו בעקעמפען דעם יקרות אויף די ארטיקלען פונ'ם ערשטען געברויך, אז די אונטערשטיצונגס-אקציע זאל צוציגען ווערען אויך אויף

די יוגענטליכע ארבייטער און אויף די ארבייטער, וועלכע ארבייטען אין אן'אונטערנעהמונג, וואס בעשעפטיגט ווייניגער ווי 5 ארבייטער, פערלענגערען דעם טערמין פון די אונטערשטיצונגען, העכערען די סטאוועקעס א. ר. גל.

דער פרעזעס פון פראפעסיאנעלען טעקסטיל-פעראיין

דעפ. שטשערקאווסקי

האט אין א געשפרעך וועגען דער איצטיגער סיטואציע אין דער לאדזשער טעקסטיל-אינדוסטריע ערקלערט, אז דער איצטיגער קריזיס נעהמט אז אלץ א ווייטערען און ברייטערען פערנעהם און עס ווייזט אוס, אז ער קען ווערען א לענגערע צייט.

איינס פון די סיבות פון דער איצטיגער לאגע איז דאס וואס עס פעהלט מזומן אין אומגאנג, און וואס ווייטער ווערט דאס מזומנים אלץ ווייניגער.

דער לאנגער שווערער ווינטער האט געווירקט אויף דעם „זומער סעזאן" אזוי אז מען קען שוין פעסט זאגען, אז דער סעזאן איז פערלוירען.

די הויפט סיבה איז אבער די פעראָרימונג פון די ברייטע פאלקס-מאסען, וועלכע זענען די הויפט אפנעהמער פון די סחורות אויפ'ן איגערליכען מארק

די איצטיגע פאליטישע סיטואציע אין צוזאמענהאנג מיט דעם רעגירונגס-קריזיס און מיט דעם שאפען פון א רעגירונג פון די „פולקאווניקעס" דער קאמף מיט'ן סיים און די אלע אונרוהיגע קלאנגען בילדען אין די אינדוסטריעלע און סוחרישע קרייזען אן'אונרוהיגע אפוואַרטענדע שטימונג און פערשוואכט די בעוועגונג אין האנדעל און אין דער אינדוסטריע.

דער קריזיס האט אמשווערסטען געטראפען די באנוואהל אינדוסטריע (אין די וועבערייען). דער קריזיס האט אבער פערכאפט נישט נאר דעם קליינעם און מיטעל אינדוסטריע נאר אויך די גרויס אינדוסטריע.

לויט די בעריכטען, ארבייטען נאך די לעצטע רעדוקציעס נאר 35 פראצענט ארבייטער 6 טעג אין דער וואך; 45 פראצענט פון 4 ביז 5 טעג אין וואך און די איבריגע 2—3 טעג אין וואך אינגאנצען רעדוצירט זענען פון 5 ביז 7 טויזענד ארבייטער עס ווערען אבער ערווארט נאך רעדוקציעס.

אין דער וואהל-אינדוסטריע איז אויך די ארבייט רעדוצירט ביז 3—4 טעג אין דער וואך און אין ביליץ, וואו די וואהל-אינדוסטריע איז זעהר גוט ארגאניזירט און האט בעשטענדיגע אפזאץ מיטלען — זענען אינגאנצען רעדוצירט 2000 ארבייטער. און א חוץ דעם זענען געקינדיגט מיט א 2 וואכיגען טערמין די ארבייטער פון עטליכע גרעסערע פאבריקען.

צווישען די ארבייטער פיהלט זיך צוליב דעם קריזיס א גרויסע אונרוהיגקייט און דענערוויזירונג. שוין איצט פיהלט זיך שטארק די נויט, און וואס וועט ערשט זיין ווען דער קריזיס זאל זיך פערציהען?

עס איז איבריג צו זאגען, אז דער קריזיס אין דער טעקסטיל-אינדוסטריע וועט זיך אפשלאגען אויך אויף אנדערע בראנזשעס און אויפ'ן גאנצען ווירטשאפטליכען לעבען אין לאנד.

די פראפעסיאנעלע פעראיינען מיינען, אז די הויפט שולד אין דער געשאפענער לאגע טראגט די רעגירונג וועלכע גיט זיך נישט אפ קיין חשבון אין דער געשאפענער שווערער ווירטשאפטליכער סיטואציע און מיינט, אז „אלץ איז אין ארדנונג". די פראפעסיאנעלע פעראיינען פאדערען פון דער רעגירונג אז זי זאל אלץ טון כדי צו לינדערען דעם קריזיס; זי פאדערען אויך אונטערשטיצונג פאר די ארבייטסלאזע פאדערען קרעדיטען אויף עפענטליכע ארבייטען, וועלכע עס ארגאניזירען די זעלבסט-פערוואלטונגען א. ה. גל. הילף פאר די ארבייטסלאזע.

אין א אינטערוויו האט

וואיעוואדע יאשטשאלט

ערקלערט:

— די סיטואציע אין דער לאדזער אינדוסטריע איז נישט אזוי שרעקליך, ווי עס שטעלט זי פאר די פרעסע.

דער צושטאנד פון אונרוהיגקייט נעהמט זיך דערפון וואס די עקספארט-מעגליכקייטען פון דער לאדזער פראדוקציע איז צייטווייליג פערקלענערט געווארען און דער איגנערעגיגער מארק האט אויך פערפיהרט, צוליב די שלעכטע וועטערען. עס הערשט די מורא פאר דער מעגליכער אונגערעטעניש. די פויערים האלטען זיך אפ פון קויפען. דאס אלץ איז געשעהען אין א מאמענט פון איבערברוך אין לאדזער אינדוסטריע. וועלכע האט מורא פאר א רעדוקציע פון דער ארבייטס-צייט. די ארבייטסלאזיגקייט האט דאך שרעקליך אויסגעוואקסען אין דער לעצטער צייט.

און דער פראגע צי זענען נישט מעגליך אין צוזאמענהאנג מיט דער לאגע אין לאדז, עקסצעסען דעם 1. מאי? האט וואיעוואדע יאשטשאלט געענטפערט אז אין דער פראגע האט ער קאנפערירט מיט דער מלוכה-מאכט און מען האט איהם צוגעזאגט, אז עס וועט געטון ווערען אלץ כדי איינצוהאלטען די ארדנונג, אזוי אז נישט קוקענדיג אויף א געוויסע דענערווירונג צווישען די ארבייטער מאסען איז צו האפען אז עס וועט צו קיין עקסצעסען נישט קומען.

פסח איז לאדז

דער אלגעמיינער קריזיס האט זיך אויך געלאזט פיהלען אין לאדז, בפרט פאר יו"ט. דער פאר יו"ט האט אין קיין שום צווייג נישט דערפילט די האפנונגען. די יודישע בעלי מלאכות, וואס דער סעזאן האט זיך ביי זיי שפעט אנגעהויבען, האבען זיך נישט דערווארט אויף קיין גרויסען ברען, אפילו הארט פאר יו"ט. דאס האט זיך אפגערופען אויך אויף די ארבייטער, וועלכע ארבייטען געוועהנליך פאר יו"ט איבערשעה'ן. די פערדינסטען זענען געווען קליינע און דער פריון אין די געוועלבער, איז אויך געווען א קליינער. דער מסחר פאר יו"ט איז געווען גאר נישט קיין יום-טוב'דיגער, מ'האט געלייזט ווייניג, אלע האבען זיך בעגרעניצט מיט'ן נאר דאס נויטווענדיגסטע און אפילו די שפייז-קאלאניאל-געוועלבער האבען זיך אפגענארט אין זייערע אויסרעכענונגען, הגם דער פריון איז געגאנגען אויף וועקסלען.

די צאהל ארימע, וואס האבען זיך געווענדעט נאך שטיצע אין די וואוילטעטיגע געזעלשאפטען און פראפ. פעראיינען האט זיך הייאהר, אין פערגלייך מיט פאראיאהרען פערדאפעלט. די פראפ. פעראיינען האבען זיך אפגעזאגט צו נעמען די קליינע אונטערשטיצונג פון דער קהלה. די וואוילטעטיגע פעראיינען האבען פערטיילט געלד און פראדוקטען, איינגעארדענט קיכען און סדרים. מיט א פולער פראכט זענען הייאהר איינגעארדענט געווארען די סדרים אין די יום-טוב טעג פאר די יודיש וועלנער פון הינען גארניזאן, די מיטלען דערצו האט געגעבען די יודישע קהלה און אנגעפיהרט מיט דער אקציע האט ה' מ. עפשטיין, וועלכער האט שוין זייט לאנגע יאהרען א חזקה אויף איינצוארדנען א וועלנערישע קוך און ער גיט זיך זעהר פיל מיה, אז די יודישע זעלנער זאלען זיך פיהלען היימיש, בעקוועם און זאלען טאקע פיהלען, אז זיי האבען יו"ט.

די סדרים זענען איינגעארדענט געווארען אין רעסטאראן פון ה' גערולד. בעת די סדרים זענען אנוועזענד געווען פארשטעהער פון דער יודישער קהלה, דער לייטער פון הינען רוטען-קרייץ א. אנד. סדרים האט אויך איינגעארדענט די געזעלשאפט „תומכי אורחים". אין די טורמעס און קראנקען הייזער, א דאנק דער השתדלות פון ראטמ. בערמאן האט מען פאר די קראנקע ארייננגעגעבען יו"ס עסען. אין פאזנאנסקי'ס שפיטאל האט מען אלע יודישע קראנקע צונויפגעזאמעלט אין איינע זאלען און פאר זיי איינגעארדענט סדרים.

פארלעזונג פון רעד. י. אוגער

אין פאלקס-אוניווערזיטעט

היינט, זונטאג, אווענד קומט פאר אין לאקאל פון דער יוניסטישער א'גאניזאציע אן'אינטערעסאנטע פארלעזונג פון רעד. י. אוגער אויף דעם אקטועלען טעמא: „יציאת מצרים און די הגדה". דאס וועט זיין א קולטור-היסטארישע בעטראכטונג אין ליכט פון דער וויסענשאפטליכער פארשונג. דער איינגאנג צו דער פארלעזונג איז פריי.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) מ. ליפעץ (פיעטריקאווער 193), מ. מי-לער (פיעטריקאווער 46), וו. גראשקאווסקי (קאנ-סטאנטינער 15), פערלמאן (ציגעל-גאס 64), ה. ניעווייראווסקא (אלעקסאנדראווסקא 37), ז. יאנ-קעלעוויטש (אלטשטאט 9).

וועש אויף ראטעס!

אויבערהעמדער, נאכטהעמדער פון די בעסטע פאפעלינען, זעפירען און אנדערע שטאפען קען מען בעקומען אמביליגסטען נאר אין דער בעקאנטער וועש-פראצאווניע פון

י. ווארביעטשיק, 41 קילינסקי 41.

Dr. med. STUPEL

.12 Szkolna 12.

ספעציאליסט פאר הויט-, האר און וענערישע קראנקהייטען ...

נעהמט אן פון 6 ביז 9 אין אווענד.

יודישער קאמער-טעאטער „ארט"

לייטונג: מ. בראדערזאן און ד. ביינגעלמאן.

זאכאדניא 43

היינט, זונטאג — 3 פארשטעלונגען:

4 נאכמ. (ביליגע פרייזען), 7.45 (פאפולערע פרייזען) און 10 אוו. (נארמאלע פרייזען)

דאס VII-טע גראנדיעזע פראגראם

א. נ. „מצה=ברייי"

1) פראלאג, 2) מחיתנת'טעס, 3) שבת-הגדול און קורץ-פ-ייטאג, 4) כ'וועל א דאזאר, 5) חכמת-כינע, 6) מצה=בריי, 7) א ברכה איבער א דונער, 8) דאס קלוגע חזנ'רל, 9) אויפ'ן גאניק'ל, 10) לבנה = פאראד.

ליטעראר. לייטער: מ. בראדערזאן. מוזיק. לייטער: ד. ביינגעלמאן.

די קאסע איז אפען פון 2—5 און פון 7 אווענד.

הנהה-בילעטען און פריי-קארטען (הוץ פרעסע איין מאל אין טאג) נישט גילטיג.

רעגיסטראציע פון „פרעמדע"

(—) מארגען דארפען זיך מעלדען די פרעמדע אויף קילינסקי גאס 152, ביי וועלכע די פא-מיליען-נעמען הויבען זיך אן מיט דעם אות L.

ביים רעגיסטרירען דארף מען האבען ביי זיך די פערזענליכע דאקומענטען, א צייגניש פון אי-דענטישקייט און צוויי פאטאגראפיעס.

פערד-איבערזיכט

(מ) מארגען מאנטאג דארפט מען צושטעלען אויפ'ן האלער-פלאץ די פערד, וועמענס בעזיצער עס וואוינען אין זעקסטען קאמיסאריאט

A. B. C. D. E. F- G. H. I. J. .K. L. Ł.

מעמאריאל צום שול-אינספעקטאר

וועגען די למודים אין די חו"ה-טעג

די לייטער פון די פריוואט-שולען און חדרים האבען דערהאלטען פון שול-אינספעקטאר א ציר-קולאר, אז די יודישע קינדער פון די שולען און חדרים זענען בעפרייט דאנערשטאג און פרייטאג (ד. 25. און 26. ה. ח.) און מיטוואך און דאנער-שטאג (ד. 1. און 2. מאי ה. י.)

דער פעראיין פון די פריוואט-שולען און חדרים-אינהאבער האבען בעשלאסען זיך צו ווענ-דען מיט א מעמאריאל, אז אזוי ווי דאס איז גע-גען דער רעליגיע זאל מען אין די טעג פון חו"ה בעפרייען די קינדער און אנשטאט די דורכגעלאז-טע טעג פערקירצען די ווינטער-פעריען.

העלפט בויען ארץ-ישראל!

צאהלט און פערשפרייט דעם **שקל!**

אפגעלעגט דעם פראצעס פון קרולס מערדער

מיר דערוויסען זיך, אז דער פראצעס פון קרולס מערדער — שטשעטינסקי, וועלכער האט בעדארפט פארקומען מארגען — איז אפגעלעגט געווארען אויף א פאר וואכען, צוליב דעם, וואס צו דער אויספארשונג איז נאך צוגעקומען זעהר וויכטיג מאטעריאל. עס איז ספעציעל בעשווערט געווארען אין די נייע פרטים א געוויסער ס. האלצמאן.

קרייז-קאנפערענץ פון „פועלי אמוני ישראל"

היינט, זונטאג, 10 פריה קומט פאר אין זאל פאלודניאווא 10 א קרייז-קאנפערענץ פון אלע יוגענד-גרופען ביי פא"י אין לאדזער וואיעוואדז-טווע מיט פאלגענדער טאג-ארדנונג: דערעפנונג; וואהלען פון א פרעזידיום; בעגריסונגען; בעריכט פון עקזעקוטיוו פון צענטר. „יוגענד-אמט"; בע-ריכט פון די ארטס-גרופען פון לאדזער וואיע-וואדזטווא; רעפעראט א. ד. ט. „אונזערע צילען און וועגען", רעפערענט ה' ל. פראם (ווארשא); אונזער קולטור-ארבייט; ארגאניזאציע און פראפא-גאנדע; פרעסע; אלגעמיינע דיסקוסיע; וואהלען פון א ראיאן-קאמיטעט און רעזאלוציעס.

Dr. med. H. Lubicz

צעגעלניאנא 43, טעל. 32-41

ספעציאליסט פאר הויט, וועגערישע און מענער-שוואכע קראנקהייטען. היילונג מיט קווארץ-לאמפען (האר-אויספאל)

נעהמט אן פון 8—10 און פון 5—8 אווענד.

פערטוישט 2 קינדער ביים מל זיין

טראגי-קאָמישע פאסירונג אין אלאָדזער קינפעטאָרעז-קליניק

(ע) אין איינע פון די לאָדזער קינפעטאָרען־קליניקס האָט נעכטען, שבת־חול־המועד, פאַסירט פאלגענדער פאַל:

מיט 8 טעג צוריק האָבן אין דער דאָזיגער קליניק 2 פרויען געבוירען יונגלעך.

אויף נעכטען שבת, צום 8־טען טאָג, זענען בעד־שטימט געוואָרען די בריתן און אַרום 12 אַ זייגער מיטאָג־צייט איז צו איינע פון די פרויען, צו דער פרוי נאָוויצקאַ (פון זאַכאַרניע 54) אַרויפגעקומען די קליניק־שוועסטער און ערקלערט, אַז זי נעהמט דאָס קינד, ווייל אונטען, אין דעם ברית־זאַל, געפינט זיך איהר מאַן מיט אַ מנין יודען און אַ מוהל, וועל־כער וועט דאָס קינד מל־זיין.

דער ברית־מילה איז טאַקע פאָרגעקומען, דער פאָטער פון דעם קינד האָט זיין בן־זכר אַ נאָמען געגעבען נאָכ׳ן זיידען און — נאָכדעם, ווי דער עולם האָט געטרונקען צו גלעזלעך וויין און זיך געווינשען מזל־טוב, האָט מען דאָס קינד צוריק אַרויפגעגעבען צו דער מוטער.

מיט אַ האַלבע שעה שפעטער איז צו דער־צווייטער פרוי נאָוויצקא געקומען אַ קליניק־שוועסטער און איהר געבראַכט פון ברית־זאַל אַ יונגעלע, וואָס מען האָט ערשט נאָר־וואָס מל־געווען.

אַ פערוואונדערטע האָט די פרוי נ. אויסגע־שריגען:

— וואָס טוט זיך דאָ? איך האָב דאָך שוין מיין קינד געגעבען זיך פון אַ האַלבער שעה צוריק!

באַלד איז די פרוי נ. פון גרויס אויפרעגונג געפאַלען אין חלשות. אויך די אַנוועזענדע נאָהנטע קרובים פון דער פרוי נ. זענען אויסגעבראָכען אין אַ ספּאַזמאַטיש געוויין. ס׳איז פאַר אַלמען געוואָרען קלאָר, אַז דאָ האָט מען פערטוישט צוויי קינדער פון צוויי מאַמעס.

ס׳האָט זיך דאַרויסגעוויזען אַט וואָס:

צום ערשטען מאָל ווען מ׳האָט ביי דער פרוי נאָוויצקאַ גענומען דאָס קינד צום ברית, האָט אונ־טען געוואַרט נישט איהר מאַן, נאָר דער מאַן פון פון דער אַנדערער פרוי, וועלכער איז געווען זיכער, אַז דאָס איז זיין קינד און ער האָט דעם קינד אַ נאָמען געגעבען נאָך זיי זיידען.

שפּעטער, ווען ס׳איז געקומען ה׳ נאָוויצקי, האָט מען איהם אַראָפּגעבראַכט אַ פרעמד קינד און ער, נישט וויסענדיג פון גאָרנישט, האָט דעם קינד אַ נאָמען געגעבען נאָך זיין פאָטער, וועלכער איז, אַגב, ערשט מיט אַ יאָהר צוריק געשטאָרבען. ה׳ נ. האָט זיך טאַקע געפרייט, אַז פונקט צום יאָהר, וועט ער קענען פעראייביגען דעם פאָטער׳ס נאָמען ביי אַ ניי־געבוירענעם בן־זכר.

דאָס פערטוישען די קינדער דורך דער קליניק־שוועסטער האָט, אַלזאָ, געבראַכט ווערט, אַז אויף יעדען פון די ביידע בריתן, האָבן די פאָטערס געלאָזט מל־זיין פרעמדע קינדער און זיי געגעבען איינענע נעמען.

אין קליניק האָט זיך צוליב דער געשיכטע נעכטען געטון חושך. שוין נאָכדעם, ווי די געשיכ־טע איז אויפגעקלערט געוואָרען, האָבן זיך די על־טערען אַליין נישט געקענט בערוהיגען און אַלע האָ־בען זיך כסדר געפרעגט:

— און אפשר איז עס יאָ מיין קינד?

— און פון וואַנען ווייס איך זיכער, אַז איצט האָב איך שוין טאַקע געגעבען זיך מיין קינד?

די קליניק־פערוואַלטונג פערענטפערט זיך, אַז דאָס איז געווען נאָר אַ מיספערשטענדניש, ווייל די ניי געבוירענע קינדער פיגורירען לויט נומערן. דאָס קינד פון דער פרוי נאָוויצקאַ האָט געהאַט דעם נו־מער 40 און דאָס קינד פון דער אַנדערער פרוי — דעם נומער 4. (אַ נומעראַציע־סיסטעם, אַ שטיי־נער, ווי... שיך אין אַ שיך־געשעפט...)

ווי די מעשה זאָל נישט זיין וועט דער לאָדזער ראַבינאַט איצט האָבען צו פּסק׳ענען זעהר אַ האַרבע שאלה, וועלכע קען זיך טרעפען גאַנץ זעלטען: צי קענען איצט די נעמען פון די קינדער געענדערט ווערען, אַז יעדער פון די 2 זכרים זאָל קענען הייסען אַזוי, ווי זיין פאָטער האָט געוואָלט.

די שקל-אַקציע אין לאָדז

(קאָמוניקאַט)

חול המועד פסח האָט זיך אָנגעהויבען דער שקל־חודש וואָס איז פּראָקלאַמירט געוואָרען אין גאַנצען לאַנד דורך דער ציוניסטישער עקזעקוטיווע.

דער פעראייניגטער שקל־קאָמיטעט, אין וועל־כען עס געהען אַריין פאָרשטעהער פון אַלע ציוניסטישע גרופּירונגען, וועט אין משך פון דעם שקל־חודש אָרגאַניזירען אין אונזער שטאָט אַ רייה מיטינגען און פערזאַמלונגען מיט דער בעטייליגונג פון לאָדזער און וואַרשעווער רעדנער, כדי אויפ־צוקלערען די לאָדזער יודישע בעפעלקערונג וועגען דער בעדייטונג פון היי־יאָהריגען שקל, וועל־כער גיט זיינע בעזיצער די מעגליכקייט צו בע־טייליגען זיך אין די וואַהלען צום ציוניסטישען קאָנגרעס, וואָס קומט זיך צונויף אין חודש יולי אין ציריך און אויף וועלכען עס וועט ענטשיידען געלעזט ווערען די אַגענץ־פראַגע ווי אויך אַנדערע וויכטיגע פּראָבלעמען פון א"י־אויפבוי.

דער לאָדזער שקל־קאָמיטעט האָט זיך גע־שטעלט די אויפגאַבע צו פערשפּרייטען אין משך פון די נאָהענטסטע וואָכען אַ גרויסע צאָהל שקלים וואָס זאָל ענטשפּרעכען דעם גרויסען יודישען קבוץ אין לאָדז.

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער שקל־אַקציע קומט פאָר היינט, זונטאָג 8 אָוונט אַ פּלענאַר־זיצונג פון דעם שקל־קאָמיטעט, אויף וועלכער די בעזונ־דערע אָרגאַניזאַציעס און פעראיינען וועלען אָפּגע־בען בעריכטען פון זייער ביז,איצטיגער טעטיגקייט און עס וועלען אויך בעהאַנדעלט ווערען דאָס פּראָגראַם און די פּרטים פון דער ווייטערדיגער אַקציע.

10-יעהריגער יוביליי פון „רויטען קרייץ".

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער פייערונג פון׳ם 10-יעהריגען יוביליי פון׳ם רויטען קרייץ איז נעכטען שבת פאָרגעקומען אַ פייערליכע תפלה אין שוהל אויף וואָלבאָרסקאַ גאַס און אין איינינע קאָשטשאָלען.

היינט זונטאָג הויבען זיך אָן די פייערונגען מיט גאָטעס־דינסטען אין קאָשטשאָל פון הייליגען יאַן און אין דער קאַטעדרע.

1 אַ זייגער וועט אָוועקגעלעגט ווערען אַ קראַנץ אויפ׳ן קבר פון אונבעקאַנטען זעלנער און אָרגאַניזירט אַ צוג איבער דער שטאָט

2 אַ זייגער — אַ פייערליכע זיצונג אין פילהאַר־מאָניע.

דער „רויטער קרייץ" ווענדט זיך צו אַלע אָרגאַניזאַציעס און געזעלשאַפטליכע אינסטיטוציעס וועגען אָנטיילנעהמען אין די פייערליכקייטען און צושיקען דעלעגאַציעס מיט פאָהנען אויפ׳ן זאַמעל־פונקט אין דער קאַטעדרע — 12 אַ זייגער ביי־טאָג.

זלייכצייטיג ווערען אויפגערופען אַלע רע־זערווי־שוועסטער, אַבסאָלווענטקעס פון סאַניטאַר־קורסען ביים רויטען קרייץ. אַלע פרויען, וועלכע האָבן געאַרבייט אין די רויטען־קרייץ־פאָרמאַציעס, און די גאַז־פּאַדאינספּעקטאָרס, אַז זיי זאָלען אָנ־טיילנעהמען אין צוג.

פון קינא „ספּלענדיד"

אין קינאָ־טעאַטער „ספּלענדיד" ווערט איצט דעמאָנסטרירט דער סענסאַציאָנעלער פילם די ריהרענדע דראַמע א. נ. „די ליבעס־נאַכט פון אַ פערמשפּטען צום טויט". אין דאָזיגען פילם בע־טייליגען זיך די בעקאַנטע שוישפּילער: ד. יעקוּ־ביני, קאַרעטי בעל און געסטאַ עקמאַן.

„הזמיר" אלס שונא פון יודישע קונסט

(א בריף אין רעדאַקציע)

ג׳ ה׳ רעדאַקטאָר. איך האָב דעם כבוד צו בעטען אייך, ערלויבען מיר פערעפענטליכען פאָלגענ־דען בריף:

ווי עס איז בעקאַנט (דורך דער פּרעסע און אַפישען אין שטאָט) איז דאָנערשטאָג פריה געעפענט געוואָרען מיין בילדער־אויסשטעלונג אין זאַל פון „הזמיר".

צו מיין גרעסטער שטוינונג און פערוואונדערונג, ווען איך בין שבת פריה געקומען עפענען דעם זאַל, האָב איך איהם געטראָפען פערשלאָסען פאַר מיר און פאַר די צעהנדליגער בעזוכער, וואָס זענען געווען פערזאַמעלט אין אַרויפגאַנג.

ווען איך האָב מיך געוואָנדען צו דער „הזמיר" פערוואַלטונג וועגען דעם ענין, האָט מען מיר דער־קלערט, אַז דער זאַל איז געשלאָסען געוואָרען דער־פאַר, ווייל איך האָב נישט בעצאָהלט פאַראויס די געפאָדערטע 200 זלאָטעס פאַר׳ן זאַל.

איך מוז אונטערשטרייכען, דאָס דער זאַל איז געשלאָסען געוואָרען אָהן אַ פריהערדיגער וואָרנונג.

איך גיב דעם פאַקט (וואָס עס טרעפט זיך מיר דאָס ערשטע מאָל אין פערלויף פון מיין לאַנגיעהרי־גער פּראַקטיק) איבער דער עפענטליכקייט און זאָל די עפענטליכקייט משפּט׳ן.

מיט דרך ארץ און דאַנק משה אַפּעלבוים קונסט־מאָלער.

בעמערקונג פון דער רעדאַקציע:

ווי־אַזוי זאָל מען קוואַליפיצירען אַזאַ האַנדלונג פון אַ קולטור־פעראיין ובפרט פון אַזאַ פעראיין, ווי דער „הזמיר", וואָס האָט זיך שוין אין משך פון זיין לאַנג־יעהריגער טעטיגקייט נעהאַט צייט צו אויסלע־נען בעציהונג צו אַ פערדינסטפולען יודישען קינסט־לער?!

עס איז שווער צו זאָגען, ווי מען זאָל דעם דאָ־זיגען אומגעלומפּערטען טאַט בעצייכענען, וואָרום אומהערצוגענקייט און סתם טפשות איז קנאַפּ די דאָזיגע האַנדלונג צו כאַראַקטעריזירען.

מיר ווייסען, אמת, אַז אין דעם „קענינרייך הזמיר" איז שוין לאַנג עפּעס נישט אין אָרדנונג, אָבער עס זאָל אַזש דערגעהען אַזוי ווייט, מ׳זאָל זיך דערלויבען צו חוזק מאַכען און באַנאַטעליזירען אַ יודישען קינסטלער — דאָס איז שוין אַביסעל צופיל.

די טעכנישע אויפטוען פון אַ קאָמאַרניק — ווענע נישט קיין מוסטער פאַר קולטורעל־געזעלשאַפטליכע אינסטיטוציעס, און דער פאַל אַפּעלבוים דיסק־רעדיטירט דער לאָדזער עפענטליכקייט און געזעלשאַפט־ליכקייט, אַז זי זאָל זיך פעראינטערעסירען מיט דעם „הזמיר" און אַרויסנעהמען די לייטונג איבער איהם פון אומפעראַנטוואָרטליכע מענשען, וואָס קאָנען זיך אפשר רעקאָמענדירען אַלס „לאָדזשער מענשען", אָבער, ליידער, נישט — אַלס קולטור־מענשען!

טרעט אַריין אין די רייהען פון דער ציוניסטישער וועלט=אָרגאַניזאַציע —

קויפט אויס דעם שקל!

LUNA-PARK

— ביי דער נאַרוטאָוויטשאַ=גאַס. —

לעצטע וואָך! נייע סענסאַציעס!

יודיש טעאַטער אין פילהאַרמאָניע, נאַרוטאָוויטשאַ 20

אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאַן און א. קאָמפּאַניעץ.

2 געזעגנונגס=וואָכען פון

דאַרא ווייסמאַן און אנשעל שאר

לכבוד יום=טוב פסח!

מען לאַכט, מען טאַנצט, מען זינגט, און ס׳איז פרעהליך אין פילהאַרמאָניע.

דאַראַ ווייסמאַן אין אַ נייעם גרויסען טריאומף

היינט, זונטאָג, דעם 28 טען און מאָרגען, מאָנטאָג, דעם 29-טען, 9 אין אָוונט

דאָס גרעסטע, וואָס לאָדז האָט אַמאָל געזעהן — אנשעל שאר׳ס

קלאַסישע מוזיקאַלישע אויפפיהרונג — שלום סעקאָנדעס גרויסע

אמת־יודישע פאָלקס־שטיק מיט 28 נומ׳ הערליכע מוזיק

זיין יודיש מיידעל

ליברעטאָ י. לעש. רעזשי: אנשעל שאר. באַלעט־טענץ פון ליבאָוויטש.

ס׳נעמט אָנטייל (לויט א. ב.) פרויען: בעזמאַן, באָריסאָוונאַ, מאַכאַראָווסקאַ, נערה, פּאָרפּרמאַן, קאַרעני, קאָמפּאַניעץ. מענער: אָריעל, אייזענבערג, באַלבירסקי, האַמבורגער, מאַכאַראָווסקי, מאָסקאָוו, נייהויז, פּאָלאַנסקי, ישראל קאָמפּאַניעץ, ראַבינאָוויטש, ראַקאָוו.

אַדמינ.: מ. אַרנוואַלד. מוזיק. לייטער: ל. זעלמאַן. בילעטען צו בעקומען ביי דער קאַסע.

שויין געגוג צייט

זיך נישט לאָזען פּערפיהרען

פון נישט זעלבסטגעלערנטע און נישט ערפאַהרענע שאַנטאַזשירענדע ווינקעל־עצה־געבער, ווען איהר קענט פאַר אַ קליינעם האָנאָראַר קריגען אַ ריכטיגע עצה, געשריבען פון געלערטע און ער־פאַרענע ג.רעפּערענטען פון רעגירונגס־אינסטיטוצ., יעדער אויף זיין געביט ווי:

שטייער, קאָנצעסיע, היפּאָטעקען, עקזעקוציעס, פּאַס, וועקסעל, וואוינונג, קרימינאַל און סאַנדאַוועפראַגן

דאָס אַלץ ווערט ערלעדיגט אַמשנעלסטען און ריכטיגסטען ווענ צו דער ערסטער קוועלע און אינסטאַנץ נאָר

BIURO „עורך דין"

KONSTANTYNOWSKA 10, front.

מענדעל בירנבוים

אין עלטער פון 40 יאָהר איז אין ברעסלוי גע־שטאָרבען מנחם־מענדעל בירנבוים. בירנבוים איז געווען אַ זוהן פון׳ם געוועזענעם בעלכאַטאָווער רב (איצט אין א"י) וועלכער איז געווען איינער פון די ערשטע מזרחי׳ אין פּוילען. אין זיינע יונגע יאָהרען איז מ. בירנבוים געווען נאָהענט צום ציטונגס־וועזען, געאַרבייט אין אַדמיניסטראַציע פון „לאָדזער מאָרגען־בלאַט", „לאָדזער פאָלקסבלאַט" געהאַט פערטרע־טונגען פון פערשידענע צייטונגען א. אַ. וו.

אין 1920 י. האָט ער זיך אָנגעהויבען בע־שעפטיגען מיט מסחר און זיך דערשלאָגען צו אַ קליין פערמעגען. בעת דער פערטער עליה איז ער גע־וואָרען איינער פון די גרינדער און אַקטיווע טוער פון דער לאָדזער גרופּע, וואָס האָט זיך בעטייליגט אין דער קניה פון „דושעבאַליא" (אַ שטאָט אויף דרום פון יפו). אויף אַ פערזאַמלונג פון די „קוני דושעבאַליא" איז ער בעפולמעכטיגט געוואָרען אַרויס־צופאָהרען קיין א"י כדי דאָרט צו זיין דער פערטרע־טער פון דער לאָדזער גרופּע. ער איז געווען אַנ־איידעלער אויפריכטיגער מענש, פיל ענערגיע און האָט פערדינט דעם פערטרויען פון אַלע, וואָס זענען מיט איהם געקומען אין בעריהרונג. בירנבוים איז אַרויסגעפאָהרען קיין א"י, האָט דאָרט פערבראַכט אַ 2 יאָהר, דערווייל האָט אויסגעבראָכען דער קריזיס און ער האָט דאָרט פערלוירען זיינע אָפּשפּאָרונגען, וואָס ער האָט געמאַכט. ער איז צוריקגעקומען קיין פּוילען, אָבער זיך נישט אָפּגעוואָגט פון׳ם געדאַנק ווידער צו פאָהרען קיין א"י, באַלד ווי ער וועט נאָר האָבען די מעגליכקייט. ס׳איז איהם אָבער נישט בע־שערט געווען צו פערווירקליכען זיינע טרוימען. ער איז קראַנק געוואָרען און מ׳האָט איהם אָפּגעפיהרט קיין ברעסלוי, וואו ער איז שוין איינמאָל אָפּערירט געוואָרען מיט עטליכע יאָהר צוריק. דאָסמאָל האָט ער שוין אין ברעסלוי קיין היילונג נישט געפונען און ער איז געשטאָרבען ווייט פון דער היים און פון׳ם אָרט פון זיינע טרוימען.

זיין טויט האָט אַרויסגערופען אַן אויפריכטיגע טרויער ביי אַלע, וואָס האָבען איהם געקענט און וואָס זענען אַמאָל מיט איהם געקומען אין בעריהרונג. זאָל איהם די ערד גרינג זיין. ת.נ.צ.ב.ה.

בעריכטיגונג

דאָס אינפאָרמאַציע־ביוראָ „פּאָלפּרעס" בעט אונז מיטצוטיילען: אין דינסטאָגדיגען נומער פון אונזער צייטונג איז געווען אָפּגעדרוקט אַ נאָטיץ וועגען אַ פּראָצעס געגען אַ געוויסען בירנבוים פאַר פאַלשע וועקסלען. אין דער נאָטיץ זענען צוליב אַ פעדרידליכען טעות פון „פּאָלפּרעס" פערדרעהט געוואָרען די נעמען פון בעשולדיגטען בירנבוים און געליטענעם פאַמערענץ. אין דער אמת׳ן איז פערמשפּט געוואָרען בירנבוים, וועל־כער האָט פאַמערענצען געגעבען פאַלשע וועקסלען.

מיר בעדויערן, וואָס מיר זענען דורכ׳ן ביוראָ „פּאָלפּרעס" אַריינגעפיהרט געוואָרען אין אַ טעות און בענוצען די געלעגענהייט, כדי ריכטיג צו־שטעלען דעם פאַקטישען אורטייל: בירנבוים איז פערמשפּט געוואָרען אויף 3 חדשים טורמע פאַר געבען פאַלשע וועקסלען. דאָס ביוראָ „פּאָלפּרעס" בעט ענטשולדיגונג ביי ה׳ פאַמערענץ פאַר דעם פאָרגעקומענעם טעות.

מעלדונג

הסתדרות „צעירי־מזרחי" קילינסקאַ 44

זונטאָג, ב׳ דחוה"פ, 6 אַ זייגער אָוונד קומט פאָר אַ גרויסע חברים־פערזאַמלונג מיט דער בעטייליגונג פון׳ם מיטגליד פון ברית־עולמי אין ירושלים ה׳ איגנ. שמעון וואַסערמאַן פון ארץ־ישראל. איינגאַנג פאַר חברים און סימפּאַטיקער פריי.

6052

לייפּציג די שטאָט פון יריד'ן

די רויכוואַרג און פעלץ-מעסע—הכנות צו דער „יפא“ אינטערנאַציאָנאַלע פעלץ-אויסשטעלונג

(קאָרעספּאָנדענץ צום „נייעם פאָלקסבלאַט“)

לייפּציג איז בעקאַנט אין דער גאַנצער וועלט אַלס יאַריד-שטאָט, וואו ס'קומען זיך צוזאַמע צוויי מאָל יעהרליך, אין פריהלינג און הערבסט, סוחרים און פאַבריקאַנטען פון אַלע וועלט-עקען און לענדער, כדי דאָ, אין דער מעטראָפּאָליע צו פערקויפען אָדער צו קויפען די נייעסטע דערפינדונגען און המצאות אויף יעדען געביט פון פאַבריקאַציע און האַנדעל.

לייפּציג, איז אָבער נישט נאָר אַ יאַריד-שטאָדט אַליין, זי איז אויך די בעריהמטע מעטראָפּאָליע פון פעלץ און רויכוואַרג-האַנדעל. אַהער ווערען געבראַכט רויה-פעל פון די ווייטסטע מקומות פון כלערליי חיות און דאָ, אין לייפּציג און אין די נאָהענטסטע שטעדטלעך ווערען זיי אויסגעאַרבייט און געפאַרבט אויף די שענסטע פעלצען, וואָס ווערען פונאַנדערגעשיקט אין אַלע לענדער אויף דער גאָרער וועלט.

דער „בריהל“ — אַ גאַס גלייך ביים באַנהויף — איז דאָס האַרץ פונ'ם רויכוואַרג-האַנדעל און איז נישט ווייניגער פּאָפּולער, ווי למשל, די „וואָלסטריט“ אין ניו-יאָרק. דאָ קלאַפּט דער דופּק פונ'ם אינטערנאַציאָנאַלען פעלץ-מסחר, וואָס איז מאַסגעבענד פאַר לאָנדאָן, ניו-יאָרק, בוענאָס איירעס און אַנדערע הויפּטשטעט.

יאָהר איין, יאָהר אויס, קומט פאָר, די ערשטע וואָך נאָך דעם קריסטליכען פסח, די פעלץ און קירזשנער-מעסע. אויף דעם דאָזיגען יריד קויפען איין די קירזשנער די פעלען פאַר דעם קומענדיגען סעזאָן פעלצען, דער עיקר דאַמען-פעלצען, זענען איצט זעהר אין דער מאָדע, נישט נאָר אין ווינטער נאָר אויך אין זומער. פאַרהאַן אַ גרויסער אויסוואַהל אין „זומער-פעלצען“ וואָס געפינען וואָס אַמאָל מעהר חן און סימפּאַטיע אין די אויגען פון דער דאַמען-וועלט, און צו דעם אַלגעמיינעם יעהרליכען קליידער-בודזשעט איז איצט צוגעקומען אַ נייע פּאָזיציע; זומער פעלץ...

די הייאָהריגע פעלץ-מעסע האָט געבראַכט וואונדער שיינע נייע פעלץ-מאָדעלען, דער עיקר פאַריזער, וואָס האָבען אַרויסגערופען בעוואונדערונג און אַנערקענונג אין דער פאַך-וועלט.

נישט קוקענדיג, וואָס דער אַלגעמיינער ווירטשאַפטליכער מצב האָט זיך נאָך נישט געבעסערט, איז דער פדיון געווען אַ צופרידענער. דער קירזשנער איז פשוט געצוואונגען איצט איינצוקויפען, כדי ער זאָל נישט צוריקבלייבען אינ'ם קאָנקורענץ קאַמף. ער מוז זיך צופּאַסען און ברענגען די נייעסטע זאַכען, די מאָדערנסטע פעלצען.

גרויסע הכנות ווערען שוין איצט געמאַכט צו דער אינטערנאַציאָנאַלער פעלץ-אויסשטעלונג, וואָס קומט פאָר אין 1930 אין לייפּציג, דער פּרעזידענט פון דעם דעם רויכוואַרן-פערבאַנד, דירעקטאָר האַלענדער. מאַכט כסדר נסיעות אין אַלע מדינות און האָט שוין אָרגאַניזירט אַ קאָלאָסאַלען פּראָפּאַגאַנדע-אַפּאַראַט אין אַמעריקאַ, ענגלאַנד, פראַנקרייך, טשעכאָסלאָוואַקיי און אַלע אַנדערע לענדער.

Dr. Z. Rakowski
ספּעצ. פאַר אוירען-, נאָז-, האַלז- און לונגען-קראַנקה.
קאָנסטאַנטינער 9, טעל. 27-81.
שפּרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אָן אין לעטשניצע, נעווראָשער 17 פון 10—11 און פון 2—3

כשר לחג הפסח!
מיר מאַכען בעקאַנט, אַז ס'איז פריש אנגעקומען די בעריהמטע
פלאַנצען-פוטער „dida“
וועלכע ווערט אויסגעאַרבייט אונטער דער שטרענגער השגחה פון וואַרשאַווער ראַבינאַט און איז כשר פאַר מילכיג און פליישיג.
אויב איהר ווילט האָבען געשמאַקע שפּייזען און זיך פערשאַפען אַ'עונג יום-טוב, פערלאַנגט אומעטום „dida“, ווייל זי איז פריש, געזונד, לייכט צו פערדייען, געאייגענט פאַר קאָכען, בראָטען און פרעגלען.
פערלאַנגט „dida“ אין אַלע קאָלאָניאַל-און פוטער-געוועלבער!

מיט 20% ביליגער, ווי איבעראַל!
פערקויף איך לכבוד יום-טוב אַלע אַרט
קאָסמעטיק
זייפען, פודערן, פּערפומען, קעלנישע און בלומען-וואַסערן
איך עמפּפעהל מיך דער געעהרטער קונדשאַפט
Perfumerja J. DRUKIER, Zawadzka 11
Telefon 75-92.
בעמערקונג: פודער-קאָטי נאָר 3.10
קומט און איהר וועט זיך איבערצייגען.

ווי אַ ביין אין האַלז...

(ענדע פון דער 3-טע זייט).

נפש, וואָס איז אינגאַנצען אָבהענגיג פון דעם גוטען אָדער שלעכטען ווילען פון דער אַדמיניסטראַציע ער איז נישט זיכער מיט זיין עלעמענטאַרסטען רעכט: מיט'ן רעכט צו וואוינען אין פראַנקרייך. דער פּאָליצייפּרעפעקט קען אָהן שום תירוצים אַרויסשיקען דעם אויסלענדער פון לאַנד. דער אינערן-מיניסטער האָט דאָס רעכט נישט אָנצואווייזען אַפילו די סיבה, פאַרוואָס דער אויסלענדער ווערט אַרויסגעשיקט, קיין אַפּעלאַציע אויפ'ן בעשלוס פון מיניסטער עקזיסטירט נישט. אויב אַן אויסלענדער בעגעהט עפּעס אַ קליינעם פערברעכען, פאַר וועלכען ער בעקומט אַפילו די קלענסטע געריכט-שטראָף — ווערט ער נאָך דעם אָבזיצען אַרויסגעשיקט ווערען פון פראַנקרייך. אויב אַפילו דאָס געריכט בעפרייט איהם אָדער בעקומט אַ שטראָף מיט „סורסי“ (ד. ה. אַ קאָנדיציאָנעלע שטראָף) — ווערט ער אָפטמאָל סיי ווי סיי אַרויסגעשיקט, אויב די אויסקונפטען וועגען איהם זענען נישט קיין גוטע. פאַקטיש איז, הייסט עס, דער אויסלענדער פולשטענדיג רעכטלאָז. עס איז גענוג, אַז די פּאָליציי זאָל איהם בעשולדיגען אין וועלכען נישט איז פערברעכען און איהם איבערגעגעבען צום געריכט, דאַן איז ער אַ פערפאַלענער מענש, ווייל אויב אַפילו די בעשולדיגונג וועט זיך אויפ'ן געריכט אַרויסווייזען פאַר פולשטענדיג גרונדלאָז — איז ער דאָך אַ „פערדעכטיגער“ און קען אַרויסגעשיקט ווערען. זיין גורל איז כסדר אין די הענד פון דער פּאָליציי.

מיט אַ צייט צוריק איז געמאַכט געוואָרען אַ פּרוב צו מאַכען אַ סוף צו אַזאַ אונדערלאַזבאַרער און נישט ערטרעגליכער לאַגע. אַ גרופּע לינקע דעפּוטאַטען — פון ראַדיקאַלען ביז קאָמוניסטען — האָט אַריינגעטראָגען אין פּאַרלאַמענט אַ געזעץ-פּראָיעקט וועגען רעגולירען די פראַגע פון אַרויסשיקען אויסלענדער פון פראַנקרייך. דער גרונד-פּרינציפּ פון דעם פּראָיעקט איז אויסגעדריקט אין דעם אַרטיקעל איינס אין פאָלגענדע ווערטער: „די אויסלענדער, וועלכע געפינען זיך אין פראַנקרייך, זענען אונטערוואָרפען די זעלבע געזעצען ווי די פראַנצויזישע בירגער. זיי קענען נישט אַרויסגעשיקט ווערען לויט אַ בעשלוס פון דער אַדמיניסטראַטיווער מאַכט“.

דער אַלגעמיינער פּרינציפּ ווערט אָבער בעדייטענד אָפּגעשוואַכט אינ'ם אַרטיקעל צוויי פון דעם פּראָיעקט. בכלל אָפּצושאַפען דאָס אַדמיניסטראַטיווע אַרויסשיקען, דערויף האָבען אויך די איניציאַטאָרען פונ'ם פּראָיעקט קיין מוט נישט. און זיי דערקלערען: „די אויסלענדער, וועלכע בעגעהען פערברעכען געגען פראַנצויזישע געזעצען און זענען פערמשפט געוואָרען צו זיצען אין טורמע, קענען — נאָכדעם ווי זיי וועלען אָבקומען זייער שטראָף — אַרויסגעשיקט ווערען פון לאַנד“. דאָס בעציהט נאָר אָבער אויף מעהר אָדער ווייניגער שווערער פערברעכענס. דער אַרטיקעל דריי בעגרענעצט זעהר דאָס רעכט פון דער אַדמיניסטראַציע: אויסלענדער, וועלכע זענען פערמשפט געוואָרען נאָר צו 3 חדשים טורמע אָדער זענען פערמשפט געוואָרען מיט קאָנדיציאָנעלע שטראָפען טאָרען נישט אַרויסגעשיקט ווערען פון לאַנד“.

אויך דער געזעץ-פּראָיעקט איז זעלבסטפערשטענדליך גאַנץ ווייט פון אידעאַל. אָבער ער איז בלי שום ספק אַ גרויסער שריט פאָרווערטס. ער וויל מאַכען אַ סוף צו דער בעהאַנדלונג פון די אויסלענדער ווי פון עפּעס אַ „ביין אין האַלז“, וועלכער מוז און קען ביי דער ערשטער געלעגענהייט מעכאַניש אויסגעשפּיגען ווערען. ער שאַפט געוויסע מינימאַלע רעכטליכע גאַראַנטיעס. און זיינע איניציאַטאָרען שרייבען מיט רעכט אין דער אַריינפיהרונג צו זייער פּראָיעקט. „מיט דעם געזעץ וועלען מיר ברענגען נוצען און עהרע פאַר אונזער פאָטערלאַנד“.

דער געזעץ איז אָבער נאָך נישט אָנגענומען געוואָרען און בלייבט נאָך דערווייל נישט מעהר ווי אַ פּראָיעקט...

י. שעכטמאַן.

Dr. med. I. WAJNBERG
CEGIELNIANA 47, tel. 34-63
[illegible]

קויפט אויס דעם שקל תרפ"ט און פערשאַפט אייך דאָס וואַהל-רעכט צום קאָנגרעס!

אין אַ היינטיגען האַרעם

שילדערונג פון אַ שרייבערין

אין די מזרח-לענדער האָט זיך אין די לעצטע יאָהרען אַ סך געענדערט. די ציוויליזאַציע פון דער וועלט האָט שוין אויך דאָרט געלאָזען טיפע וואָרצלען אין לעבען. אָבער דאָך קען מען דאָרט נאָך טרעפען פיל מערקווירדיגקייטען, וואָס פאַר אַן אייראָפּעער קוקען זיי אויס זעהר טשיקאַווע.

נעהמט צום ביישפּיל. די פראַגע פון פאַמיליען-לעבען. דער האַרעם איז דאָרט זייט דורות געווען זעהר פערשפּרייט. דער האַרעם — דאָס איז דאָך די „אינסטיטוציע“ פון אָריענט, וועגען וועלכער עס ווערען אַנדערצעהלט אַלערליי געשיכטעס. לעצטענס איז דער האַרעם שוין אַראָפּ פון זיין גדולה... אין טערקיי, למשל, פערשווינדעט דער האַרעם זעהר שנעל. פרויען זענען דאָרט שוין נישט אַזוי „בעהאַלטען“ אונטער דעם שלייער ווי אַמאָל. אָבער דאָך זענען נאָך דאָ אַ סך טערקען, וואָס קענען זיך נישט שיידען מיט דעם האַרעם.

נאָך מעהרער איז דאָס צו בעמערקען אין סיריע.

אין דער לעצטער צייט זענען אָבער אויך דאָרט, אין סיריען, פערהאַן אַזעלכע רייכע, וועלכע האָבען זיך אָנגעשטעקט מיט וועלטליכע מנהגים. און זיי האָבען אַליין אויפגעגעבען זייער האַרעם.

אין אַלגעמיין פליסט זיך אָבער דאָס לעבען אין סיריען אָט אַזוי ווי אַמאָל. טיף אין לאַנד איז נאָך דאָס אַלטע נישט בעריהרט. אַפילו אין דמשק קען מען נאָך געפינען אי האַרעמס, אי אַנדערע אַלטע לעבענס-פאָרמען.

פערהאַן דאָרט אַ פּאַלאַץ פון דעם עמיר מיט אַ האַרעם, וואָס האָט נאָך אַלע אַמאָליגע איינריכטונגען. די אַמעריקאַנער שרייבערין איז דאָרט געווען און זי בעשרייבט, וואָס זי האָט דאָרט געזעהן. זי שרייבט:

— ביים אַריינגאַנג איז דאָ אַ קליין צימער, וואו עס זיצט דער סריס, דער יעוונוך, וואָס האָט די טיר. גלייך נאָך דעם צימערל געפינט זיך אַ גרויסער הויף, וואָס איז אויסגעפלאַסטערט מיט מאַרמאָר. אין מיטען הויף שטעהט אַ פאָנטאַן, האָט האַלט אין איין שפּריצען קאַלט-קריסטאַלען וואַסער אין דער הויף. אַרום דעם פאָנטאַן און ווייטער אין הויף וואַקסען אָראַנזש-בוימער. דאָרט ביי די פאָרקאַנען וואַקסען קריכענדיגע וויין-פלאַנצען און אַנדערע בליהענדע קוסטען.

אַרום און אַרום דעם הויף ציהט זיך אַ לייוונטענער דאַך פון אויבען צו בעשיצען זיך געגען רעגען און אויך געגען זון. די זון דאָרט ברענט זעהר שטאַרק. אַרום דעם הויף נעהען די קעפּס-ווייבער. די האַרעם-פרויען.

הויך, איבער די פלאַנצונגען און בעגריינטע פאַרקאַנען, הענגען באַלקאָנען. יעדער באַלקאָן פיהרט אין אַ צימער פון גרויסען פּאַלאַץ אַריין. מיר האָבען אויך בעזוכט די צימערן. אין איין צימער האָב איך געזעהן, שרייבט ווייטער די אַמעריקאַנער שרייבערין, אַ קליינעם הויז-פאָנטאַן און דאָרט נעבען איהם איז געשטאַנען אַזאַ קושעטקע, אַ סאָפע, בעפּוצט מיט אַלערליי אויסנעהונגען און אויסגעוועבט מיט אָריענטאַלישע בלומען געוועבען. אויף דעראויף דער סאָפע — זיידענע קישעלעך און אויך שלייערן פון פערשידענע קאָליר. ביי דער סאָפע זענען געשטאַנען טאַבורעטקעס און אויף זיי — וואַסער-וואַזעס מיט גאָלד בעפּוצט.

אין אַלע צימערן זענען געווען אויסגעשטעלט וועלטענע געשניצטע מעבעל, יעדער צימער האָט געמוזט האָבען אַ הויכען ריוואַן, אָנגעלעגט מיט ווייכע קישעלעך. די ווענד פון די ריוואַנען זענען געווען אויסגעאַרבייט אין זילבער און אין גאָלד. דער אמת'ער פּוץ און דאָס יאמח'ע לעבען פון דעם מורח, וואו עמירען, שייכען און קאַליפען האָבען אין פערלויף פון דורות זיך געבאָדען אין לוקסוס און וואוילטאָג.

הינטער דעם פּאַלאַץ און אויף יענער זייט פון דעם הויף ציהט זיך אַ גרויסער, אַרומגעצוימטער גאָרטען. ביים זייט פון גאָרטען פליסט דער אבאנא-טייך. דאָרט איז זיין שטראָם קליין, אָבער שנעל, זיין וואַסער איז קריסטאַלען-קלאָר. דאָ ביים טייך, שפּאַצירען די דרייסיג, צי פערציג האַרעם-פרויען, זיי שפּיגלען זיך אין דעם וואַסער און זיי באָדען דאָ זייערע פיס, זיי וואַשען דאָ זייערע האָר, זיי שטיפען און לאַכען און זיי דערצעהלען זיך געשיכטעס. גראָד ווען איך בין דאָרט געווען, זאָגט די שרייבערין, זענען די פרויען אין דעם פּאַלאַץ נישט געווען. דער עמיר האָט זיי איבער'ן זומער געהאַט אַוועקגעשיקט צום באַרג לבנון.

אָבער מיט אַ פּאָר טעג שפּעטער בין איך געווען אויף אַ האַרעם-פּאַרטי, וואו עס זענען יאָ געווען האַרעם-פרויען. דאָס איז געווען ביי אַ רייכען סוחר פון דמשק. ער איז געווען אַ לאַנגע צייט אין אַמעריקאַ און ער האָט דאָרט געהייראַט מיט אַן אַמעריקאַנער שעהנהייט. זי האָט זיך גאַנץ גוט צוגעפּאַסט צום לעבען אין דמשק. זי האָט פון אַמעריקאַ מיטגעבראַכט אַ גוטען אויוון. מאָרגנע געשיר און נאָך זאַכען. דאָרט, אין דמשק, ווי אין די מעהרסטע ערטער פון מורח, ווערט זעהר ווייניג געקאָכט און געבאַקען אין הויז. אַלץ ווערט איינגעקויפט אין עפענטליכע קיכען, בעקערייען. אָבער די אַמעריקאַנערין וויל בעסער אַליין קאָכען און באַקען. זי זאָגט, אַז אין די קהל'ישע פלעצער קען מען נישט בעקומען אַלע מאָל דאָס, וואָס מען וויל.

מאָרגנע, אָט די אַמעריקאַנערין, איז אַפילו איינגעגאַנגען, אַז דער מאַן איהרער זאָל אָנהאַלפאַרקאַנען, הענגען באַלקאָנען. יעדער באַלקאָן פ טען דעם האַרעם מיט זיינע ווייבער, אַבי זי זאָל זיין די הויפּט-ווייב... זי האָט געפיהלט, אַ פּנים, אַ שטאָלץ אין דעם, וואָס זי איז די הערשערין איבער די אַנדערע ווייבער.

אין דעם ראָזיגען האַרעם זענען פערהאַן ביי אַ פערציג פרויען. אַ טייל פון זיי געהען אונגעטעגעשווירענע האָר — דאָס האָבען זיי זיך אָפּגעלערנט פון דער אַמעריקאַנערין. אָבער די שלייערן טראָגען זיי. יעוונוכען היטען זיי.

ווען די פּאַרטי האָט זיך אָנגעהויבען, האָט דער מאַן, דער סוחר, זיי ערלויבט אַוועקצוואַרפען די שלייערן. אָ, ווי גליקליך זיי זענען געווען! די מעהרסטע פון זיי זענען געווען פעטליך. די אַמעריקאַנערין איז אָבער געווען שלאַנק. אַ טייל זענען געווען נישט מיאוס, כאָטש קיין ריכטיגע שעהנהייט האָב איך דאָרט נישט געזעהן.

זיי האָבען געטאַנצט און געזונגען. זיי האָבען טאַנצענדיג „געשימיט“. זיי האָבען געטאַנצט דעם בויך-טאַנץ. אַ צעהן פון די פרויען האָבען דערביי צוגעשפּילט אויף גיטאַרען און האַרפען. איינע פון זיי האָט טאַקע געקענט גוט זינגען.

מיט זייערע קליידער איז אַזוי: זיי האָבען געטראָגען אָריענטאַלישע בלוזעס, אָבער קליידלעך האָבען זיי געטראָגען אַזוינע, ווי מען טראָגט אין פּאַריז. אין אַלגעמיין קען מען די איצטיגע צייטען זעהן אויף דעם מזרח ווי דער מערב, און אַמעריקאַ. מישען זיך שטאַרק שוין אַריין אין דעם האַרטיגען לעבען. אַ געמיש פון קליידונג און אַ געמיש פון פיהרונגען און מאַניערען.

די פּאַרטי איז ווייט נישט געווען קיין אויסגעלאַסענע — אַפילו לויט דער שטרענגער מאָראַל, אָבער פרעהליך איז דאָרט געווען.

דער סוחר האָט זיך זעהר געריהמט פאַר אונז מיט זיינע ווייבער און הויפּטזעכליך מיט זיין אַמעריקאַנערין.

דמשק איז די עלטסטע שטאָט אין דער וועלט. מען קאָן נאָך דאָרטען זעהן די איבערלעבענישען פון די גאָר אַלטע צייטען. אָבער אין דער זעלבער צייט, קען מען דאָרט שוין זעהן די צייכענס פון די נייע צייטען און פון גאַנץ נייע וועלטליכע איינפיהרונגען. אין די האַרעמס גופא, ווי געזאָגט, קען מען שוין זעהן אַ סך נייע ענדערונגען. די יעוונוכען אַליין זענען אויך נישט דאָס, וואָס אַמאָל... עפּעס ווייסען זיי שוין אויך פון אַ וועלט, און פון בעסערע, מענשליכע פיהרונגען.

יודישע לעגענדע אין פוילען

אין נ. י. ט. שרייבט דער בעקאַנטער יודישער ריכטער אהרן צייטלין:

ענטקעגען דעם, וואָס מ'זאָגט: פּוילע. פּוילען — דאַרפט איהר וויסען — איז נישט בלויז די ערד פון פּוילישען שטאַם, ס'איז אויך יודישע געשיכטע, אַטעם פון אַלטע יודען־דורות, וואָס האָבען בעשיינט און בעהייליגט די ראַיגע ערד מיט דעם ווער און שטאָלץ פון זייער גלות, מיט דער זו און נאַכט פון זייער פערטריבענקייט.

איך קום די מע: פון קאַזשימיעזש — יודען רו פען עס קוזמיר — אַ קליין שטעטעל, בעהאַלטען צווישען בערג, בעריהמט אין גאַנץ פּוילען, הערליך איז קוזמיר סיי זומער־צייט, סיי ווינטער, הערליך און יחוס'דיג. דער דורות־אַלטער ישוב, וואָס טראָגט דעם נאָמען פון קאַזימיר דעם גרויסען, דעם פערצייטיגען פּוילישען מלך, שווימט זומער־צייט אין גריק בלויע ים'ען פון בוים, באַרג און הימעל, ווינטער פריהרט עס איין צו אַ ווייסען קעניגרייך, וואָס ליגט צווישען די הויכע פלייצעס פון שניי׳יגע, גלאַנציגע בערג, וואַרט אויף די טריט פון קאַזימיר דעם גרויסען און אסתּר'קע דער שעהנער, קוקט דורך דער ווייסער שטילקייט, צי שטעהט נישט אויף פון ערגעץ זייער ביידענס שאָטען, און טראַכט פון אור־אַלטע העלע קרוינען.

איז אָט, אַז מ'קומט אין אַזאַ קוזמיר, דעם איידילישען שטיק געשיכטע, וואָס איז פערקניפּט מיט'ן שאָטען פון אַ פּוילישען מלך און אַ יודיש מיידעל, וואַקסט־אויס די מעשה פון אַלטע צייטען עפּעס אומבעמערקט ביז דער גרויס פון אַ סימבאָל. נישט־ווילענדיג קלערט זיך דיר וועגען דער פערבונדענקייט פון'ם יודישען גורל מיט'ן געשיכטליכען גאַנג פון פּוילען.

די אָפיציעלע פּויליש־יודישע געשיכטעפאָר־שונג — פאַר איהר זענען וויכטיג דאַטען פון אַרכי־ווען אַרויס, וואָס זי געפינט נישט אין שטויב פון די ראַטען — קומט איהר תיפּת פאָר ווי פאַנטאַזיע גו... ווייס־איך־וואָס.

דאָס זאָל האָבען די „פאָלקס־פאַנטאַזיע" צוזויפנעפּאָרעט די שעהנע אָרימע אסתּר'קע מיט דעם מעכטיגען „מלך פון די פּויערים". מיט קאַזימיר דעם גרויסען. מספּים. אָבער — פון וואַנען נעהמט זיך אַזאַ לעגענדע, און דער עיקר: פאַרוואָס עפּעס זענען ביז איצט געבליבען אַזעלכע שפּורען נאָך איהר, טיפע, לעבעדיגע שפּורען אינ'ם האַרץ פון פאָלק?

גאַנץ קוזמיר אָטעמט מיט אסתּר'קעס שאָטען.

בין איך געווען אין קוזמיר'ס אַלטער שוהל. בעטראַכט איך דעם אוראַלטען פּרוכת. דאָס — זאָגט מען מיר — האָט אסתּר'קע געשאָנקען.

— אסתּר'קע? — מאַך איך מיר נישט וויסען.

— עטץ ווייסט נישט? אסתּר'קע, די פּוילישע מלכּה... דעם פּוילישען מלך'ס אַ... נו... דאָ איז אַ מקום־קדו'ש... נאָר שפּעטער האָט זי חרטה געהאַט... אַ פּשר קינד געווען... אַ מלכּה, זאָגט מען, נאָר אַ קרובה למלכות — דאָס אוודאי... גוטס געטאָן יודען....

— צי אַ קרובה־למלכות? מ'זאָגט: שוין אַ צו־גרויסע קרובה, — ווייז איך שוין אַרויס בעהאַווענטקייט און גיב אַ לאַך...

— שעהן ווי די וועלט! האָט ביים מלך שטאַרק נישאַרה'ן געווען. קאַזימיר געהייסען, — מאַקע קאַזימיר דער גרויסער, עטץ מיינט, זי האָט זיך עפּעס איבערגענומען? זי איז אין קעניגס פּאַלאַץ אויך פערבליבען אַ יודיש קינד... נאָר אמת תּשובה געטאָן, האָט זי שפּעטער ערשט... האָט זי געשאָנקען אין שוהל אַ־יין ס'פיינע פּרוכת, וואָס איהר זעהט... אַ פּרוכת'ל איינס אין דער וועלט! און אָט די שווע־רע זילבערנע לייכטער'ס — דאָס זאָגט מען, איז אויך איהרס אַ געשאַנק... און אָט די לאָמטערנע איז אַלט דורות... אויך אסתּר'קעס אַ מתּנה... און אָט דער סידור — אויך איהרס... אונזער אסתּר המלכּה'ס...

אַזוי — דאָס פאָלק, אָבער דן בכּבוד'יגע גע־שיכטע יצט אין דער היים און פּסקנ'ט: פאַנטאַזיע, אַ פאַ[ר]ע־ענדלעך אמה, און אַל דאָס איבעריגע — ווייס־איך־וואָס...

אַ פּרוכת, אַ לאָמטערן אַנ'אוראַלטע, אַ סידור, לייכטער'ס שווערע, פערצייטיגע — אַנ'אָנדענק נאָך אסתּר'קע. אָבער נאָר פאַר'ן פאָלק, פאַר דעם מונדליכען בירגער פון דעם ווינציג בעקאַנטען פּוילישען יודען־לאַנד. און נישט פאַר דעם מלומד נישט פאַר דער געשיכטע מיט די דאַטע...

נאָר מילא — אסתּר'קע. ווי זאָגען יודען? זאָל עס זיין די קלענסטע זאָרג. סוף־כּל־סוף — אַנ'ענין פאַר פּאָעטען, פאַר באַלאַדען־שרייבער, צי וואָס... אָבער — פערהאַן אַנדערע, „וויכטיגערע" און פאָרט נישט אויסגעפאָרשטע געביטע פון היס־טאָרישען פּוילישען יודען־לאַנד.

יודישע געלעהרנטע זיצען אין רעכטען מיטען פּוילען, אָבער זיי שטודירען נישט יודישע געשיכטע מיט אייגענע אויגען און אויערען, זיי פאָרשען איבער־הויפּט נישט אויפ'ן אָרט — זיי דערגעהען זאַכען און געשעהענישען פון נעדרוקטס און פון אַרכיוו אַרויס.

וויפיל מענשען — איך מיין אַפילו אין פּוילען גופא — ווייסען, אַז טיף און ווייט אין גאַליציע, אין קיטעוו, אין דער גאַנצער געגענד דאָרט, וואַלגערט זיך דאָרט פּשוט אונטער די פיס לעבעדיגע מאַטער־יאַל וועגען נישט קיין אַנדערן, ווי ישראל בעל־שם־טוב? מ'קומט דאָרט און מ'גייט די קאַרפּאַטען־הייל, וואו דער בעש"ט האָט, אָדער זאָל האָבען, געלעבט. אַנ'אַלטער בערגמאַן איז דאָרט פערהאַן, אַ הוצול־בן־הוצול, ווייסט ער צו דערצעהלען, אָט דער בערגזוקן, אַז זיין טאַטע האָט פּנים־אל־פּנים געקענט דעם יודישען „מכשף", וואָס האָט געוואוינט טאַקע דאָ, אין די בערג, די קאַרפּאַטישע, דאָס מיינט ער דעם בעש"ט. און ער ווייס אויך אַפּשיל־דערען, דער אַלטער הוצול, ווי דער בעש"ט האָט אויס'ג'עהן. דער טאַטע זיינער, דער באַ־גנבענעש, האָט דאָס איהם אָפּגעמאָלט...

ענ'ען פּויליש־יודישע געלעהרנטע געווען אויפ'ן אָרט? האָבען זיי געזוכט דאָרט אָפּצוטיילען פאַקטן פון לעגענדע און אַרויסבעקומען דאָס, וואָס זיי דאַרפען? ווער ווייסט — אפשר איז זיי נאָר אומבעקאַנט דאָס אַליין? און האָבען זיי יאָ דערפון עפּעס געהערט — צי האָבען זיי גאָר לכתּחילה אינטערעס און פער־שטענדעניש פאַר אַזעלכע „לעגענדעס", אָדער — אין בעסטען פאַל — „פאָלקלאָר"?

לעגענדע... פאָלקלאָר... ווער ס'איז אָבער גע־ווען אין יענע געגענדען, געוועהן יענע בערג, גערערט מיט זקנים פון הוצולען־שטאַם, געבלאָנדזשעט אין די לאַבּיינטען און פינסטערנישען פון דער שטיינערנער הייל (קאַמיענקאַ), וואו דער בעל־שם־טוב האָט, ווי מ'דערצעהלט, געפּראַוועט התבודדות; ווער ס'האָט זיך אָנגעהערט די מעשיות, וואָס געהען אין יענער געגענד פון מויל צו מויל, וועגען דעם בעל־שם און זיינע אויסטערלישע בעגעגענישען מיט דעם באַרג־רויבער דאָבּאָש; ווער ס'האָט געזעהן אין מיטען פעלד אַ מצבה, וואָס אונטער איהר רוהט, ווי דאָס פאָלק זאָגט, דעם בעל־שם'ס מוטער; ווער ס'האָט געזעהן לייענען די אויפשריפט אויף דער מצבה פון בעל־שם'ס שווער, ר' נחמן קיטעווער, — דער וועט אין אָט דער גאַנצער פאַרביגקייט זעהן אַ לע־בעדיגען אמת, און וועט דערזעהן זאַכען, וואָס מ'האָט נישט געוואוסט, און וועט קאָנען זאָגען עפּעס נייעס וועגען דער ווילדער, וואַלדיגער קאַרפּאַטען־וויג פון'ם חסידות.

און דאָס אַלץ געפינט זיך אין די גרענעצען — אמת, שטאַרק־פערדרוקטע גרענעצען — פון היינטיגען פּוילען, און דאָס אַלץ ווערט נישט געפאָרשט, און קיינעם געהט עס נישט אָן, און זעלטען ווער עס ווייסט דערפון.

אָט איז פערשפּרייט און בעקאַנט די געשיכטע מיט'ן ווילנער גר־צדק, דעם גראַף פּאָטאָצקי, וואָס איז געוואָרען אַנ'אַברהם־בן־אַברהם. איז אַזוי ווי קיינער האָט זיך נישט אינטערעסירט צו זוכען שפּו־רען פון יענער אַמאָליגער געשיכטע אינ'ם היינט, און אַזוי ווי מ'האָט געלאָזט דעם ענין פערשאָטען ווער־ען מיט'ן פאַרבינען זאַמד און פאָלקלאָר, — האָ־בען זיך שוין ממילא געפונען חכמים, וואָס זענען גרייט צו האַלטען די מעשה מיט'ן ווילנער גר־צדק פאַר גלאַט־אַזוי אַ לעגענדע.

איז אָבער פּאָטאָצקי דער גר־צדק נישט געווען קיין יחיד און ממילא ווערט קלאָר, אַז עס דאַרף נישט דווקא זיין קיין לעגענדע — עס איז, פּשוט, געשיכטע, פּויליש־יודישע געשיכטע, וואָס איז נישט געפאָרשט געוואָרען.

איך זאָג: ער איז נישט געווען קיין יחיד. וואָרים אָט איז דאָך געווען אַנ'אַנדער גר־צדק, אַ פיגור אפשר נאָך אַ טראַגישערע. ווי אַברהם־בן־אַברהם. פּאָ־טאָצקי. איך רעד וועגען פירשט ראַדזיוויל. אַ גע־שטאַלט — כאָטש נעהם און פערשרייב! ווער האָט אויס'עפאָרשט (אמת, טענדענציעז און פאַלש) כאָטש אַ ... פון זיין לעבענס־געשיכטע? אַ פּויל־ישער היסטאָריקער. דאָ נישט לאַנג האָט ער „ענט־דעקט ראַדזיוויל'ן דעם גר. פאַר איהם איז ער, פּשוט'ע שטעהט זיך, אַ משוגע'נער. אָבער דאָס בילעל, וואָס מיר דערגעהען וועגען ראַדזיוויל'ן, איז אַזוי ביי אונז אַזוי אָטעם־פערכאַפּענדיג און אַזוי — קאָן מען זאָגען — דראַמאַטיש־העראָאיש, אַז איך מוז, העען אַפילו בקיצור גדול און אין שטריכען זעהר גראָבע, זעהר איילגע און זעהר אַלגעמיינע. אָנוואַרפען אַ פּאָר פּרטים וועגען איהם און זיין גורל.

זיין נאָמען — מיקאָלאַי־מאַרטשין ראַדזיוויל, טאַקע פון יענע מעכטיגע היסטאָרישע ראַדזיווילס, וואָס האָבען אין אַמאָליגען פּוילען פערמאָגט אַ קימאַ לן פון פינף טויזענד דערפער מיט עפּעס דאָרט אַ 1290 שטעט און שטעטלעך. געבוירען אין יאָהר 1705. שטודירט מעדיצין, פילאָזאָפיע, אַלכעמיע. אַ מין פּוילישער ד"ר פאַוסט. אין יאָהר 1737, — ווע־גען דאַן אַ מאַ־שאַלעק (פּאָרזיצער) פון ליטווישען טריבונאַל, — ווערט ער, אומגעריכט פאַר אַלע, אַ יוד. דער פּוילישער מאַגנאַט לערנט זיך אויס רעדע די שפּראַך פון זיינע גערריקטע, שמוציגע און כע'חושך'טע אונטערטאַנען — ער הויבט־אָן רעדען יודיש, פּראָסט יודיש. ער לערנט לשון־קודש. זיין וואוינאָרט ווערט אין רעכטען מיטען פון דעמאָלט־דיגע איבער־קאַטוילישען פּוילען אַ „יודישע מלוכה". זיין הויף־שאַפט אַפילו איז אַ יודישע, ער איז אַרומ־געריגעלט מיט יודען, טוט תּפלה צום יודישען גאָט, דאַוונט און זוכט דעם שליסעל צו די לעצטע רעטע־נישען אין אַלטע יודישע ספרים.

די ראַדזיווילס זענען אויפגעבראַכט. ס'טייטש, ס'טייטש! אַזאַ חרפּה, אַזאַ פינסטערער שאַנד־פלעק אויף דער בלוי־בלוטיגער משפּחה! פירשט היעראָנים. דעם גר'ס ברודער, איז זיך נוקם אָן דעם „משוגע'נעם", צוזאַמען מיט איינעם אַ גלאַ־זעבט ער אויס געגען זיין ברודער אַ קאָנציגע גאַנץ פון מסירות און בלבולים. ער איז נישט אַזוי אויסגע דער ברודער היעראָנים, די „בעליידיגטע" אמונה, ווי דעם גר'ס פערמעגען. דער סוף איז, אַז מען אינ־סצעניזירט אַ פּראָצעס געגען מאַרטשינ'ען, מען גע־פינט איהם פאַר שולדיג אין כלי'ערליי אויסגעטראַכטע פערברעכענס, מען אַרעסטירט איהם, זיין גאַנצע פערמעגען ווערט קאָנפיסקירט און פאַלט אַריין אין די הענד פון היעראָנים'ען, דעם שכור, דעם גזלן, דעם קין, וואָס האָט לעבעדיגערהייט בעגראָבען זיין ברודער. נאָך לאַנגע יאָהרען פון מאַטערניש, פּוילענ־דיג אין געפאַנגענשאַפט און פּיין. געטריי זיין אמת, שטאַרבט מאַרטשין ראַדזיוויל, אַ משוגע'נער, — האָ־בען געזאָגט אויף איהם די גרויס־מאַגנאַטישע משפּחה, אַ משוגע'נער, — זאָגט אויף איהם דער פּוי־לישער היסטאָריקער, וואָס האָט פערעפענטליכט פאַק־טען וועגען זיין לעבען און טויט. אָבער קאָטשובעי, דער הויף־כראָניקער פון די ראַדזיווילס, איז דאָך אַ נאָהענטע עדות. און גראַד ער ווייסט צו דערצעה־לען, אַז מאַרטשין ראַדזיוויל איז געקומען צו דער יודישער אמונה נאָך אַ לאַנגען זוכען דעם שליסעל צו די לעצטע געהיימנישען. אַ סברא, אַז בעווי־נדערס טיף איז ער אַריין אין תּהום פון פאָרשען די ערשטע און לעצטע זאַכען, נאָכ'ן טויט פון דער פרוי, וואָס ער האָט ליב געהאַט, אַ גרויסע און איי־בערמענשליכע ליבע. אַלע נעטער פון דער וועלט האָט ער גענומען אויף פערהער. און אַז עס איז געקומען צום גאָט פון די פערשפּיגענע יודען, די קנעכט ווינע, דעם מאַגנאַטס עלענדע שקלאַפען, האָט ער מיטאַמאָל אויפגעציטערט. ער איז געוואָרען אויס מאַגנאַט, איז געוואָרען קנעכט צווישען קנעכט. ער האָט אָנגענומען זייער פּיין און אויסגעטרונקען דעם בעכער ביטערניש און האָט מיט הויכער רוהיגקייט צוגעזעהן, ווי זיין ברודער בעגראָבט איהם, ירש'ענט איהם ביים לעבען און בעלעקט זיך — אַ שכּור'ער — מיט זיין בלוט.

ווער־ושע — פרעג איך — האָט זיך אינטער־עסירט, און ווער אינטערעסירט זיך איצט, מיט אָט דער געשטאַלט? קיינער ווייסט אַפילו נישט דעם פאַקט, אַז ביים פירשט ראַדזיוויל דעם בעוואוסטען קאָנסערוואַטיווען פּאָליטיקער דעם פּוילישען, דעם סיים־דעפּוטאַט — אַז ביי איהם געפינען זיך וויכטיגע, לחלוטין אומבעקאַנטע און לחלוטין נישט אויסגע־פאָרשטע דאָקומענטען וועגען אָט דעם ראַדזיוויל דעם גר. קיינער אין פּוילען ווייסט נישט דערפון און קיינעם פאַלט נישט איין אַריינצוקוקען אין יע־נע אומבעקאַנטע דאָקומענטען (על־פּי רוב אין אַזוי־גע־רופענעם גלח'ישען לאַטיין), כאָטש...

כאָטש ווי איך ווייס, האָט דער ראָזינגער פירשט יאַנוש ראַדזיוויל ערקלערט אַ יודישען זשור־נאַליסט, אַ בעקאַנטען מיינעם, אַז ער איז גרייט יעדע רגע צו שטעלען אין רשות פון אַ פאָרשער אָט די אַלע דאָקומענטען וועגען דעם לעבען און טויט פון יענעם ראַדזיוויל, וואָס איז פון אַנ'אַלטן האָבענדיגען פערוואַנדעלט געוואָרען אין אַ גאָרנישט־האָבענדיגען, פון אַ מאַכטפולען מאַגנאַט — אין אַ לעבעדיגערהייט־בעגראָבענעם יוד...

פירשט יאַנוש ראַדזיוויל, אַ פּוילישער אַריסטאָ־קראַט, האָט די אַמביציע, אַז דאָס אויסטערלישע לעבען און די אויסטערלישע ליידען פון אַ יוד, אַ געוועזענעם ראַדזיוויל, זאָל ווערען אויסגעפאָרשט, און יודען... יודען ווייסען נישט און אינטערעסירען זיך נישט

יודישע היסטאָריקער זיצען אין רעכטען מיטען פּוילען, פאָרשען שטויב און געבוירען לאַנגווייליגקייט, און דאָס פּוילישע יודען־לאַנד, כאָטש עס איז אונטער דער האַנד, כ'וואָלט געזאָגט: אונטער דער נאָז, דאַרף נאָך אַלץ ערשט ווערען „ענטדעקט"...

אהרן צייטלין.

פּענסיאָנאַט עלבינגער
לאַסק

דער בעוואוסטער ערשקלאַסיג. פּענסיאָנאַט עלבינגער נאָר אין לאַסק־וויערזוויעטשין ווילע מעסנער אין וואַלד איז שוין ערעפענט. דער פּענסיאָנאַט איז היי־יאָהר בעדייטענד פערגרעסערט און פערשענערט געוואָרען. — — — —

בעמערקונג: ספּעציעלע זומער = וואוינונגען צו פערמיטען מיט מיטאָגער

אינפאָרמאַציעס קאָן מען בעקומען ביי ה' עפּשטיין, לאָדז, קאַמיענא 1. טעל. 7·87

Dr. med.
B. Robinzon
אינערליכע און קינדער־קראַנקהייטען
פּעטריקאָווער 10, טעל. 31-86
... פון 8—9½ פריה און פון 4½—...

LEKARZ DENTYSTA צאָהן־אַרצט
St. GELBERG
זאַכאָדניאַ 15, טעל. ...

KRYNICA
Willa
PARYŻANKA
איז געעפנעט און געפינט זיך אונטער דער ...
בעשטעלונגען צו שיקן צו
B-cia MÜLLER
Krynica, Zdrój.

Dr. med.
W. EYCHNER
גינעקאָלאָג־אַקושער
גדאַנסקער 11.
טעל 34-72
... פון 4—6 ...

נור אין דער בעוואוסטער פירמע פון דער אייזען־מעבעל פאַבריק
I. B. WOŁKOWYSKI שענקיעוויטש 3/5
פאַבריק־לאַגער: נאַרוטאָוויטשא (דזיעלנא) 11, טעל 37·70

איז: אַ מבילינסטען מבעסטען מבעקוועמסטען
און דער גרעסטער אויסוואַהל
כ'בעזיץ אויף לאַגער אַ גרויסען אויסוואַהל פון מעטאַל־ניקעל־בעטען, פעלד־בעטען, מעטאַלאָווע מאַטענט „פּערפעקט" גאַראַנטיע 5 יאָהר, קינדער־וועגעלעך די נייעסטע פאַסאָנען, לעזשאַקעס, וואַש־טישען, סערוויזען, ווישימאַטשקעס, אייז־קיסטען
איך באָרג אויס בעטען אויף זומער=וואוינונגען.

קאַסטענלאָז!
פון די דאָזיגע עלעגאַנטע דריירעהר־שטראָם־אַפּאַראַטען גיבען מיר אָפּ
צוליב רעקלאַמע
צירקא 5000 שטיק

קאַסטענלאָז און פראַנקאָ די אינטערעסאַנטען
די אַפּאַראַטען זענען מיט די בעסטע לאַמפּען און שפּולען פערזעהן.
בעדינגונג: קויפט אונזער סאַלאָן־לויט־שפּרעכער אין דער העכסטער פולענ־דיגונג צו סאָלידען דעטייל־פּרייז. אינטערעסאַנטען, וועלכע ווינשען צו בעקומען קאַסטענלאָז דעם דאָזיגען ערשטקלאַסיגען אַפּאַראַט, קענען זיי פאָרט צושיקען זייער גענויען אַדרעס צו:
G. Dehnik, Radio-Exporteur, Berlin Britz, Rudowe-Allee 5

געזעלשאַפט צו פערשפּרייטען מלאכה און ערד־אַרבייט צווישען יודען
„אָרט" אין לאָדז, וואָלטשאַנסקאַ 27, טעלעפאָן 23-11.
אַכטונג שניידער־מייסטער און שניידער־אַרבייטער פון הערען און דאַמען־פאַכען!
דעם 12־טען מאַי ר. י. הויבען זיך אָן די קורסען פאַר דאַמען און הערען־שניידער.
לימודים אויף אונזערע קאָנצעסיאָנירטע צושניידער־
ווער עס וויל אָנקומען אויף די צושניידער־קורסען דאַרף זיך פערזענליך מעלדען אין ביוראָ פון „אָרט", וואָלטשאַנסקאַ 27 אין די ביוראָ־שעה.
די איינשרייבונגען הויבען זיך אָן זונטאָג, דעם 28־טען אַפּריל און וועלען דויערן ביז'ן 8־טען מאַי ר. י.

Dr. H. WOŁKOWYSKI
צעגעלניאַנאַ 25, טעל. 26-87
ספּעציעל אַרצט פאַר הויט און ווענע־רישע קראַנקהייטען, מענער־שוועכע, אַלע אַרט אַנאַליזען, בעהאַנד־לונג מיט קווארץ־שטראַהלען.
נעהמט אָן פון 8—10 פריה, 12—2 נ.מ. און פון 4—8 אָוו.

Dr. S. Lewkowicz
קאָנסטאַנטינער 12, טעל. 55 52
הויט־ און ווענערישע קראַנקהייטען און מענער־שוואַכע.
נעהמט אָן פון 9—1 נאָכמ. און פון 5—8 אָוונד.

SPLENDID

די ליבעס-נאכט פון א פערמשפטען

היינט און פאלג. טעג! מעכטיגע רעוואלוציאנערע דראמע, געשאפען אויפ'ן גרונד פון דעם בעוואוסטען ווערק S. MICHAELIS א. נ.:

„א חתונה בעת דער רעוואלוציע" וואונדערבאר ליבעס-ליד, וואס איז שטארקער ווי דער טויט. מוזיק-אילוסטראציע אונטער דער לייטונג פון ה' א. טשודנאווסקי

— אין די — הויפט ראלען: **D. JAKOBINI, KARINA BELL, GOSTA EKMAN** — אין די — הויפט-סאלען:

אנהויב 12 בייטאג. פון 12 ביז 3 א זייגער נאכמ. זענען די פרייזען פון אלע פלעצער 50 גר. און 1 זל. אנהויב 12 בייטאג

SPLENDID

קינא-טעאטער

ZACHĘTA

זגערזשער 26, ביים פלאץ קאשטש'ולני

פערשטארקטער ארקעסטער

פון זונטאג, דעם 28 אפריל ביז דעם 6 מאי ווערט געגעבען 2 בילדער!!!

1) **פאנצער-שיף אטלאנטיק** — אין די הויפטראלען: L. OLDHAND i H. EDWARDS

2) **היינט טאנצט מאריעטא** — מיט LYA MARA —אין דער— הויפט-ראלע

פערשטארקטער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ד. שימקעוויטש. ∴ דער נעקסטער פראגראם: „די געשענדעטע"

Kino Spółdzielni
Sienkiewicza 40.

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסע יום-טוב-פרעמיערע!

דער דערנער-וועג פון דער פירשטין וואראנצאוו

אין די הויפטראלען:

WŁODZIMIERZ GAJDAROW, GRZEGORZ CHMARA, MARY KID

ZYGMUND ULLAS דער דאזיגער פילם ווערט אילוסטרירט מיט געזאנג פון לידער און רוסישע ציגיינער ראמאנסען. זינגען וועט דער בערימטער טענאר

דער נעקסטער פראגראם: סגעהיימניש פון ציטאדעל אין דעמבלין אין דער הויפטראל Marja Jacobini

---

א קראוואר'ניע מיט איינעפיהר-טע הונדשאפט אין צענטרום שטאט מיט א קאנצעסיע **זאפארט** איבערצוגעבען. אדרעס ערפאהרען אין אדמי-ניסטראציע פון „נייעם פאלקסבלאט".

---

25 פראצ. בילינער!

וויל'נער סקלאד ספרים | פערטרעטונג פון קאלאמייער טליתים

א.מ.גרובשטיין וווסבאדניא 54 פראנט 1. שט.

צו בעקומען ש"ס, טורים, רמב"ם, חומשים, פסוקים, מדרשים, משניות, מחזורים, סידורים.

ספעציעלער אויכוואהל סידורים פאר כלה-מתנות.

טליתים קאלאמייער, טע קישע און פיינע זיידענע, אויך טליתים קטנים, ציצית, זיידענע גארטלען, קאפלען, אויך א גרויסער סארטימענט פון פערשידענע ספרים. — 25% בילינער ווי איבעראל.

א. מ. גרובשטיין וווסבאדניא 54 פראנט 1. שמאק

די בילינגסטע איינקויפס-קוועלע פון אלערליי

ראווער'ן

ארטיקלען ווי אויך רויהע-טיילען צו בויען ראהמען. פאבריקס-פרייזען **M. SZUREK**

42 קילינסקיעגא 42, פראנט, פארטער.

ביטעס

צו אלע אמטען שרייבט אמבעסטען ערלעדיגט אויך וזונאניעס וועגען דאכאדאוויע אויפ'ן 28-טען יאהר שרייבט אויך רעקורסען וועגען אבראטאוויע אויפ'ן יאהר 1928 דאס בישריפט ביורא

האכבערג,

פאנסקא 1. טעל. 36-77. 8856

MIEJSKI KINEMATOGRAF OSWIATOWY

WodnyRynek (róg Rokicińskiej) tel. 18-26

Dojazd tramwajami 16 i 10.

Od dnia 23-go do 29-go kwietnia 1929 r.

Dla dorosłych:

Przeróbka filmowa powieści

Bernarda Kellermanna

Bracia Schellenberg

W rolach głównych: **Lil Dagower, Liana Haid i CONRAD VEIDT.**

Dla młodzieży:

CYRK TOMA MIXA

בעקאנטמאכונג.

איך מאך בעקאנט דער געעהרטער קונד-שאפט, אז דאס בעוואוסטע

דאמען-שניידער-אטעליר

וו. פינגערהוט איז פון פאלודניאווא 6

געווארען איבערטראגען אויף

סאלנא 10 — (רוג פאמארסקא) —

מיט אכטונג וו. פינגערהוט.

אכטונג, ה"ה פאבריקאנטען!

זעמטליכע נומערן **וויגאנ'ע**

צו בעקומען אין דעם נייע-ערעפענטען קאנסיגנאציאנס-לאגער

ע. האך און קאמפ. פיעטריק. 25.

טעלעפאן 53-60.

גליק!! לאסען

צו דער 1-ער קלאס

פון דער 19-טער מלוכה-לאטעריע

זענען שוין ביי אונז צו בעקומען.

אונגעוועהנליכע געלעגענהייט רייך צו ווערען!

מ'קען געווינען אין גליקליכען פאל — **750.000 זל.** — מ'קען געווינען אין

אויסערדעם 400,000 זל., 350,000 זל., 150,000 זל., 100,000 זל.

2 צו 80,000 זל., 4 צו 75,000 זל., 2 צו 60,000 זל., 3 צו 50,000 זל.

און א סך, א סך אנדערע אויף דער אלגעמיינער סומע פון **28,272,000 זל.**

די שאנסען צו קומען צו א פערמעגען זענען קאלאסאלע!

יעדער צווייטער לאס געווינט! ריזיקא און קאסטען זענען מינימאלע!

1/4 — 10 זל.	1/2 — 20 זל.	3/4 — 30 זל.	1/1 — 40 זל.

מיר האבען שוין בעגליקט טויזענדער פאמיליעס. ∴ פאר די געקויפטע און געוואונענע ביי אונז לאסען האבען מיר שוין אויסגעצאהלט אונזערע שפילערס מיליאנען זלאטעס.

מיר ראטען נישט צו פערצעגערן מיט'ן קויפען ביי אונז לאסען צו דער 1-טער קלאס.

די העכסטע צייט! דאס גליק אליין רופט אייך! די העכסטע צייט!

אונזערע אדרעסען: צענטראלע פון דער קאלעקטור

Kantor Wymiany i Loterji

E.LICHTENSTEIN i S-ka

Warszawa, Marszałkowska 146

אבטיילונג אין לאדז: **פיעטריקאווער 72**

קאנטא P. K. O. פאר ווארשא 9.374. ∴ קאנטא P. K. O, פאר לאדז 64.209.

די פירמע עקזיסטירט פון 1835 יאהר.

נעפל. בעשטעלונגען פון דער פראווינץ ערלעדיגען מיר תיכף דורך דער פאסט.

מיר שיקען ארויס אריגינעלע לאסען.

אויף דעם ארט אויסשניידען און אונז געפל. צושיקען

צו דער קאלעקטור

E. LICHTENSTEIN, Łódź, Piotrkowska 72.

דערמיט בעט איך מיר צו שיקען צו דער 1-טער קלאס פון 19-טער מלוכה-לאטעריע

______ לאסען גאנצע צו —.40 זל.

______ האלבע לאסען צו —.20 זל.

______ פירטעל לאסען צו —,10 זל.

דעם בעטראג וועל איך איינצאהלען נאכ'ן דערהאלטען די לאסען אויף P. K. O. 9.374 מיט'ן צוגעשיקטען טשעק דורך דער קאלעקטור.

נאמען און פאמיליען-נאמען ______________

גענויער אדרעס: ______________

Ogłoszenie.

Magistrat m. Łodzi niniejszem podaje do wiadomości, że

miejsca postoju autobusów

utrzymujących komunikację międzymiastową, zostały wyznaczone w następujących punktach miasta:

1) na Bałuckim Rynku,
2) przy krańcowym przystanku tramw. na ul. Brzezińskiej,
3) przy zbiegu ulic Pomorskiej i Zagajnikowej,
4) przy krańcowym przystanku tramw. na ul. Rokicińskiej,
5) przy zbiegu ul. Napiórkowskiego i Tatrzańskiej,
6) „ „ „ Dąbrowskiego i Kilińskiego,
7) „ „ „ Rzgowskiej i Śląskiej,
8) „ „ „ Białej i Piotrkowskiej,
9) „ „ „ Kątnej i Janiny,
10) „ „ „ Żeromskiego i Konstantynowskiej,
11) „ „ „ Srebrzyńskiej i Promyka,
12) na placu przed Dworcem Kolejowym Kaliskim.

Dr. med.

H.LAJCHTER

צאהן-כירורג

דזשאלע-, קין-, גימען- און צאהן-קראנקהייטען.

Konstantynowska 9.

telefon 49-66

od 1½—5 po pol. 4664

כ'קויף — און — צאהל

די בעסטע פרייזען פאר גאלד, זילבער, בריליאנטען, דימאנטען, פערל און לאמבארד-קוויטעס.

קאפעלוש

פלאץ-ווילנאשצי 10

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat" Spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman.

Czcionkami i druk „Najer Folksblat" Piotrkowska 21;